

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק זצוקללה"ה

פסחים לו. - סה: | ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר | גליון 34

לז זמן תמיד ופסח בער"פ שחל בשבת, לר' ישמעאל
כסידורו בחול תמיד בשמונה ומחצה, ואף שאין נדרים ונדבות קרבים בשבת, מ"מ מאחרין שעה לפילפולם לידע הלכות פסח על בורין, **ולר"ע** כסידורו בער"ש תמיד בו' מחצה ופסח בו' ומחצה, ומשום דנדרים ונדבות קרבים בשבת, ור"ע איחר שעה כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין שלא יכנסו עיפים, אמנם רק בשבת משום דאין נדרים ונדבות.

הא דאין מקדימין הפסח לתמיד כשאר קרבנות שאינם קרבים אלא קודם התמיד, כיון דיבטל 'בין הערבים' האמור בפסח, ואף דגם בתמיד כ' 'בין הערבים', י"ל דיתקיים במקור"א שלא בער"פ משא"כ פסח, והא דבער"פ שחל בער"ש אין מקדימין הפסח לתמיד וכן לר"ע שחל בשבת, דבין כך אין הפסח קרב בט' ומחצה, **ו"א** לפי דכ' בפסח גם 'בין הערבים' וגם 'בערב', אבל בתמיד כ' רק 'בין הערבים', ור' ירמיה **הק'** מנין דערב משמע יותר מאוחר, אלא מאחרין לפסח דכ' גם 'בין הערבים' וכ' גם 'כבוא השמש', משא"כ תמיד דכ' 'בין הערבים', ומסמיע לר' ירמיה מדותיא דערב הוא מוקדם מכבוא השמש, דכ' ג' מינים במקרא, 'שם תזבח את הפסח בערב' מחצות שנתו צליל ערב, אתה זובח, 'כבוא השמש' משחשיכה אתה אוכל, 'מועד צאתך מארץ מצרים' בבוקר שנעשה נותר אתה שורך, אלא דכיון דאת שורפין את הקדרשים ביו"ט ממתינ לבוקר שני לשרפתו, ואיכא דתני מועד צאתך היינו עוד מועד, והיינו 'בערב' אתה אוכל, 'כבוא השמש' אתה זובח, 'מועד צאתך מארץ מצרים' אתה צולה ואוכל והיינו דס"ל כל הלילה ולתנא לעיל רק עד חצות, ולדידיה **הא דאין מקריבים תמיד ופסח יחד** ויתקיים בשניהם בין הערבים, כיון דכ' 'כבש שני' והפסח אינו שני לתמיד של בוקר.

תני ר' נתן בכל יום ויום תמיד נשחט בח' ומחצה וקרב בט' ומחצה, והיינו בכל ערב פסח ופסח אבל אין לפרש דבעיא האם ר' נתן איירי גם בער"ש שחל בער"ש דמאי קמ"ל הלא הכי ס"ל לרבנן במתני, וטעמא דר' נתן ליתן חצי שעה בין כת לכת דס"ל דעיסוקו של פסח חצי שעה, אבל לתמיד בעי שעה כיון דקרב כולו כליל ובעי הפשט וניתוח.

סדר התמיד והפסח קטורת והטבת הנרות, איכא דתני
דם תמיד ואבריו ואח"כ פסח, ואח"כ קטורת, ואח"כ הטבת הנרות ובגמ' בבליית ילפי' מי"ט אין מאחרין לפסח אחר קטורת והטבת הנרות, ואיכא דתני דקטורת אחר התמיד קודם הפסח כדי שיקרבו נסכי התמיד עמו משום דקטורת קרבה בין אברים לנסכים, ולכן מקריב אף הנסכים אחר הקטורת, אבל אי"ל דיקדים פסח משום איחור דבר וכו' דאי"ל יקדים גם הטבת הנרות.

אין מוקדם לתמיד של שח, דכ' על הערבים 'עליה עולה', ואין דבר מעכב לתמיד של בין הערבים **דכ' עליה** 'שלמים', [ועולה היינו תמיד, דכ' 'העולה' בה"א, והיינו החשובה שקרבה כל יום], מלבד הקטורת ופסח בערבי פסחים.

מחוסרי כפרה לר' ישמעאל בן ריב"ב כגון מצורע וחב ששכחו ולא הביאו כפתרון קודם התמיד, ואם לא ביא לא יוכל לאכול קרבן פסח, לכן מביאין כפתרון אחר תמיד של בין הערבים כדי שיטבילו ואכלו פסח בלילה, ואף נטבולו מאתמול מ"מ צריכים לטבול לקודש לאחר שהביאו כפרתם, **ו"א** ה"מ דבעי לדחות עשה דעליה שלמים במצורע עשוי, אבל מצורע עני אי"צ כיון דמביא עוף שרק דמו אויל למזבח, ובהא אף חממים דר"י מודים דמביא, אבל הק' דאף עני מביא אשם המעכב כפרתו, ועיקר טהרה תלויה בו, נשנות מדמו לכהונת יד ורגל, ובגמ' בבליית הק' דאף עולה של מצורע מעכבת.

פ"ה ה"ב

לשמו בקרבן פסח, הפסח ששחט קיבל הילך זורק **שלא** לשמו כגון שלמים ועולה, פסול, **לשמו ושלא לשמו** לשם פסח ושלמים, או שלא לשמו ולשמו, פסול כדנתן בריש זבחים כל

הזבחים שנשחטו שלא לשמו כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, מלבד פסח וחטאת.

לשם קרבן בפסח וחטאת, בפסח ילפי' מדכ' 'ואמרתם זבח פסח' שלא לשם פסח אינו פסח, ואף שאר מעשיו דכ' 'ועשית פסח', אמנם בהקטר חלבים ואברים אין מעכב לשמו, דכ' 'זבח' כזביחה המיוחדת המעכבת את הכפרה.

לז לשמו בחטאת ילפי' מדכ' 'ושחט אותה לחטאת', ושאר מעשיו דכ' 'ועשה את האחד חטאת', אבל בהקטר חלבים ואברים אין מעכב לשמו, דכ' 'ושחט' כשחיטה המיוחדת שמעכבת את הכפרה.

לשם בעלים בחטאת ופסח, בחטאת דכ' 'ועשה את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו', אבל אין הקטר חלבים ואברים מעכבים לשם בעלים דכ' וכפר, כזריקה המיוחדת המעכבת את הכפרה, ולשם בעלים **בפסח ילפי' מחטאת שאין** פסול בה מחשבת ערלים ופסולים, ואילה"ק דשאני חטאת דהוי קדשי קדשים, משא"כ פסח, כיון דבעי למילף בדין מחשבה דהחמירה תורה בפסח, ואילה"ק דהלא 'וכפר על המטהר' כ' בחטאת מצורע שיצא לחידושה דבעי לשם בעלים וטעונה נסכים, די"ל כיון דילפי' שלא לשמו בחטאת מצורע מחטאת דעלמא דכ' 'זאת תורת החטאת' תורה אחת לכל החטאות, ה"נ ילפי' לשם בעלים מחטאת מצורע.

האם מחשבין מעבודה לעבודה, שחט לשמו לזרוק דמו
שלא לשמו פי' חישב בשחיטה לזרוק שלא לשמו, **לר"י** פסול כיון דמחשבין מעבודה לעבודה, **ולר"ל** כשר דבלשמו אין מחשבין מעבודה לעבודה.

טעמא דר' יוחנן, יש שאמרו דר"י יליף מחשבת פסול ממחשבת פיגול דהמחשב לזרוק דמו למחר הוי מחשבת פיגול, וה"נ מחשבת פסול לזרוק דמו שלא לשמו, דכמו דהזרוק שלא לשמו פסול, כך שחט ע"ד לזרוק שלא לשמו פסול, **אבל ר' יוסי** דחה דלא דמי מחשבת פסול למחשבת פיגול בתרתיה, דהשוחט לשמו לקבל דמו שלא לשמו כשר ואיירי בשינוי בעלים דאין שינוי בעלים פסול אלא בוריקה דבה תלוי כפרת הבעלים, אלא דצ"ע דא"כ אף השוחט שלא לשמו כשר, והג"א פי' בשינוי קודש וס"ל לירו' דאין מחשבין מעבודה לעבודה אלא ממחשבת זריקה שהוא עבודה חשונה משא"כ מחשבת לקבלה, ושחטו שלא לשמו לקבל דמו לשמו פסול אבל לענין מחשבת פיגול איפכא דהמחשב בשעת שחיטה לקבל דמו למחר הוי פיגול, והמחשב בשעת שחיטה דשוחט למחר כשר, והנה הא דצ"מ לקבל דמו למחר הוי פיגול, זו דעת הראב"ד הרשב"א והבעה"מ, ואף דאין פיגול אלא במחשב לאכילת אדם או מזבח, פי' הראשונים הג"ל דאף בדברים המביאין לידי אכילה אדם או מזבח, ודלא כשאר ראשונים, [והא דמחשב לקבל דמו שלא לשמו מודה ר"י דכשר י"ל דילפי' מפיגול דכשר], אמנם אי נימא דהירו' כדעת הראב"ד דומשכ ע"מ לקבל למחר הוי פיגול, צ"ע מנין דמחשב לקבל שלא לשמו מודה ר"י, ובק"א שינה הגי' בירו' ופי' דמחשבת פיגול לא מהני על קבלה משא"כ מחשבת פסול לר"י דמחשבין מעבודה לעבודה, ואף מחשבת שלא לשמו פסול בקבלה במחשבת שינוי קודש, ועוד דלא דמי דהשוחט שלא לשמו להקטיר אימוריו לשמו כשר אף לר"י דהא אין מחשבת שלא לשמו מעכבת בהקטרה, אבל בפיגול אם חשב בשעת שחיטה דשוחט למחר כשר, אלא השוחט ע"מ להקטיר אימוריו למחר פיגול הוא, ור"י בטעמא דרבי נשחט אשונה ראשונה כשחוט שלא לשמו ושלא לשמו, והנה לפי"ז אפי' שחט לאוכליו לזרוק דמיו שלא לאוכליו כשר דהוי כשחוט לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר, אמנם מצניח מ"ח בדעת ר"י בשוחט לאוכליו לזרוק שלא לאוכליו דאי"א בשם ר"י דפסול, וי"א בשם ר' יוחנן דכשר, **ואמר ר' יוסה** אדרבה כיון דכשר נמצא מקור לד' ר' יוחנן דמחשבין מעבודה לעבודה לפסול דהוי כשחוט לשמו ולא לשמו.

לח ר' חנניה אמר דאילה"ק מחשט לאוכליו לזרוק שלא לאוכליו, כיון דרק מחשבה הפוסלת בעבודה, פוסלת מחשבה מעבודה אחרת לה, ולכן אילה"ק כיון דשלא לאוכליו אין פוסל בזריקה כמבואר בובחים דהאי מחשבת פסול רק בשחיטה, ואילה"ק על ר"ח משוחט ע"מ להקטיר למחר, כיון דלא דמי מחשבת פסול למחשבת פיגול בתרתיה כנ"ל, ונ"מ בין ר' יוסה לר' חנניה **בפסח בשאר ימות השנה** פי' שהתפרישו קודם הפסח, דנשחט בשאר ימות השנה לשם שלמים, אך בעי עקירה לשלמים כדלהלן, ובכה"ג דשחט לשם פסח לזרוק דמו לשם שלמים לר' יוסה הוי מ"ח ר"י ור"ל, לר"י כשר כיון דנעשה כשחוט לשמו ושלא לשמו הוי עקירה, ולר"ל פסול כיון דאין מחשבין מעבודה לעבודה, אבל לר' חנניה אף ר' יוחנן מודה דפסול, אף דבעלמא מחשבין מעבודה לעבודה, בער"פ פסול, מ"מ בשאר ימות השנה אף דבוריקה היתה עקירה מ"מ בשחיטה לא היתה עקירה.

אבא בר אבא עלה מבבל ששמע **דפסח בשאר ימות השנה משתנה לשלמים** דכ' 'ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים' כל שהוא מן הצאן בא שלמים, ואי"ל דאף עולה בכלל, לפי דעולה באה אף במקר, ואשם אף שאינו בא בקר, מ"מ אינו בא מכל הצאן אלא מאילים, ואילה"ק דבעלמא 'מן' בא למעט והכא הוא מרבה, כיון דלא ילפי' מריבא אלא ממשמעות, ואי מוקי לקרא בפסח אדרבה נמצא דיתמעט כן ב' שנים ונקבה כפסח, אמנם אין לומר דישנה פסח לעולה, כיון דמשנים מדבר העומד לאכילה לאכילה, ואין משנים לדבר שאינו עומד לאכילה, אי"ל משנים קק"ל לקק"ל, ולא קק"ל לקק"ד.

מחשבת עקירה מפסח, ר' יוחנן אמר דר' חנינא עלה מבבל, לפי **שאמרו** שאין הפסח משתנה לשם שלמים אלא אם שחטו לשם שלמים, אבל לר' **חנינא** אפי' שחטו לשם עולה הוי שלמים, דכ' 'אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים', ודרשו כל שהוא זבח בא לשלמים, ואפי' אם חשב מחשבת עולה, ונ"מ מהמ"ח הג"ל בשחט בזמנו לשם עולה ע"מ לזרוק **דם** למחר דהוי מחשבת פיגול, וכיון דאין פיגול אי"כ קרבן כל מתיריו בהשקר, לכן אם מחשבת עולה בפסח אינה מחשבת פסול הוי קרבן הג"ל פיגול, ואם מחשבת עולה הוי מחשבת פסול הוי פסול אבל אינו פיגול.

לט פסח בשאר ימות השנה ששחטו לשמו ושלא לשמו, יש שאמרו דדמי לשתיקה ושלא לשמו, דעוקרת מחשבת שלא לשמו לשתיקה, וה"נ הוי כשר דעקר מחשבת שלא לשמו ללשמו של פסח, ויש שהק' דא"כ שחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו ה"נ **יהא כשר** והיינו לר' יוסה דמחשבין מעבודה לעבודה נעשה מחשבת פסול בעבודה ראשונה, ור' **אבא הק"ל** מנין דשחטתה בתחילת מהני דיילמא כיון דסתמא לשמו פסול.

פ"ה ה"ג

מחשבות פסח בשחיטת הפסח, שחטו שלא לאוכליו כגון חולה או זקן או קטן, שחטו שלא למנויין, לערלים, ולטמאים שאינם ראויין לאכילת פסח, פסול.

שחיטה לאוכלין, דכ' 'איש לפי אוכלו תכסו', תכוסו בלשון סורסי פי' ארמי שחיטה כאדם האומר לחברו כוס לי את הטלה הזה, ושלא לאוכליו היינו דשחט לשם חולה או זקן שאינם יכולים לאכול כזית.

שחיטה שלא למנויין, שחטו לשם בני חבורה אחרת, ושי"מ דקטן וזקן יכולים להיות מנויים לפסול דאליה לא תיפר'ל משחיטה שלא למנויין.

שחט לשם טמאים פסול, ושי"מ דשחט לשם **מצא** בדרך חרוקה פסול.

מהא דפסלי׳ שאינו ראוי, ש״מ דמהני מחשבת פיגול באימורין **שאבדו** ואף שזו אבויור, מי״מ מחשבים על האבדו ועל השרוף.

שחט למקצת אוכליו ועל האחרים לא חישב, ש״מ ממתני׳ דכשר וי״א דעל אלו שלא חישב עליהם, לא עלה להם קרבן, והלא תנן שלא לאוכליו פסול, ואיירי כשיש עוד מנויין שלא חישב עליהם, דאי חישב עליהם הוי ׳לאוכליו ושלא לאוכליו׳ דכשר כדלקמן, ואי״ל דמתני׳ כשכולם פסולינ, דהו״ל לשם בני חבורה פסולינ.

חשב גם מחשבת פסול, שחט לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למולים ולעדרים, לטמאים ולטהורים, כשר, ויתבאר בהמשך באיזה אופן, אמנם השוחט לשמו ושלא לשמו פסול.

החילוק בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו, הנה ר׳ **יונתן** אין רצה ללמד את ר׳ שמלאי אגדה, לפי שאינו מלמד לבני בניו אלא לדורמיו שהם גסי הרוח ומעוטי תורה, ומ״מ ביאר לו החילוק דשאני לשמו ושלא לשמו דפסול מגופו של קרבן, משא״כ אוכליו ושלא לאוכליו דהוא פסול מאחרים, ועוד דלשמו ושלא לשמו אין יכול להורי את פסולו, משא״כ לאוכליו ושלא לאוכליו דיכול להורי להדמים לשאינם ראויין, ועוד דלשמו ושלא לשמו נוהג בכל הקדשים, משא״כ אוכליו דנוהג רק בפסח פ׳ דשלא לשמו בשאר קדשים פוסל שלא יעלה לבעלים לשם חובה, אי״ן אף בחטאת אבל מחשבת אוכליו קיימא רק בפסח, והנה **ר״א** אשק׳ למתני׳ בשחט לאוכליו ושלא לאוכליו, אבל אם חשב ע״ד להתכפר לאוכליו ושלא לאוכליו פסול כיון דחשיב על הזריקה בשחיטה, והכי ס״ל לחד מ״ד בבבלי, והא דלעיל הי״ב במאור דשחטו לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר ואף מ״ד דלעיל מי״מ מקצת אוכליו לא פסלי אם חישב שיאכלו מקצת שאינם ראויין לאכילה, י״ל דהתם חישב שיאכלו שאינם ראויין בזריקה, אבל הכא מחשב שיתכפרו שאינם אוכלים, ובכה״ג אי״ל לר׳ החילוקים הנ״ל כיון דהוי פסול ע״י דבר אחר וא״א לברר את האיסור, אבל ״ל דשאני לשמו ושלא לשמו דנוהג בכל הקרבנות משא״כ אוכליו ושלא לאוכליו דנוהג רק בפסח פ׳ דהנה הא דשלא לאוכליו פסיל בפסח היינו בשחיטה, אבל בשאר קדשים פסיל שינוי בעלים בזריקה או בשחיטה ע״מ לזרוק שלא לבעיליו, אלא מקצת אוכליו לא פסיל שלא לאוכליו אלא בפסח, ולכן אף אם חשב שלא לאוכליו כשר, [ומיהו ע״מ שיתכפרו לאוכליו ושלא לאוכליו כיון דהוי פסול בכל הקרבנות בכה״ג].

ר׳ אבון הוסיף חילוק, דלשמו ושלא לשמו שייך בכל העבודות, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו שייך רק בשחיטה.

מאופנים באוכליו ושלא לאוכליו, לאוכליו כזית ושלא לאוכליו כזית, כשר, ופשיטא דאוכליו כזית ושלא לאוכליו חצי כזית כזית דכשר, ובאופן שחישב **חצי כזית לאוכליו וחצי כזית לשאינן אוכליו** ל״א דמצרפינ חצי כזית שאין אוכלינן ויחשב כנשחט לאכילה, כיון דא״כ נצרף את מחשבת שלא לאוכליו כזית לפסול, ועוד מצינו דאין מצרפינ, דנהג מחשבת פיגול לאכול כזית למחר או להקטיר כזית למחר, הוי פיגול, ואם חישב לאכול חצי כזית למחר וגם להקטיר חצי כזית למחר לא הוי פיגול.

שחט שתתכפר בו חצי חבורתו, פסול דהתפיס כפרת אלו לאלו ומאחר שלא התכפר לאלו לא נתכפר לאלו, והנה מתחילה ר׳ יוסה אמר דאסור פסול להני דחישב עליו כחכרה, אבל ב״מחזור׳ במהדורא בתרא שסחורו חזר בו ר׳ יוסה [דלא היתה זו הלכה קבועה במסמרות].

שינה זמן שחיטת הפסח, פסח ששחטו קודם לחצות פסול דכ׳ ב׳ין הערבים׳, שחט אחר חצות מיד כשר, כדנתיב דאף אם קרב הפסח יקריבו את התמיד כ׳ ׳תעשה׳ לרבות בכה״ג, וכן מוכח מהא דתנן פסח עצמו כשר ואי נימא דתמיד שאחריו פסול, מי״ט בעי לאשמעי׳ דהוא כשר.

הא דפסח קודם התמיד כשר, ה״מ אם ממרס בדמו של פסח עד שיוקד עם התמיד, ומ״מ אם נזרק כשר, והא דתנן דתמיד ואבריו קודמים לפסח וכו׳, י״ל דאיירי בפסח חי שלא הקדים לתמיד, אבל כששחטו לפסח מקדים רק לדם התמיד ולא לאבריו.

פ"ה ה"ד

השוחט את הפסח על החמץ עובר בשעה, דכ׳ ל״א תשחט על חמץ דם זבח׳, ואף הוורק דכ׳ דם׳.

האם הפסח נפסל, יש שאמרו מהא דעובר על הזריקה ש״מ דהפסח עצמו כשר יאד נפסל בשחיטה כיצד יעבור על

הזריקה, **אבל הק׳** דאפש״ל כשנזדמן חמץ בין שחיטה לזריקה, אי״נ כששחט אחר ורק לזרוק היה חמץ, **אבל תני חזקיה** דהפסח כשר מהא דלא כ׳ לא תשחט דם זבחי על החמץ, אלא ׳חמץ דם זבחי׳, משמע דאף לאחר השחיטה הוא דם זבחי.

מא אין להוכיח דהפסח לא נפסל בשחיטה על חמץ, מהא דלכא׳ו אין דבר פסול שלוקין עליו, כיון דהנה המחמץ מנחה עובר בלא דלא תעשו חמץ, והמחמץ את הפסולה, איכא דתני חייב והיינו כשנפסלה מחמת חימוצה, ואיכא דתני פטור והיינו שנפסלה קודם חימוצה.

הקטיר אימורים על החמץ, איכא דתני חייב מדכ׳ דם׳ והי״ל אימורין למזבח, **ואיכא דתני** פטור מדכ׳ זבחי׳ כזבח המעכב את הכפרה, אבל לא אימורין שאין מעכבין את הכפרה.

מלך עוף על החמץ אליבא דר״ש [במתני׳ יובא להלן] המחייב במועד את השוחט שאר זבחים על החמץ, **איכא דתני** חייב דכ׳ דם׳, **ואיכא דתני** פטור דעוף אינו זבח׳, ור׳ יעקב דס״ל דאף עוף בכלל זבח הק׳ מ״ט דמ״ד פטור, ו**תנן ר׳ יוסה** דילפי׳ עונש מעונש פי דס״ל השוחט על החמץ חייב כדין שחוטין חוץ, ולכן לא לעיף עונש מפטור פי דעוף שמלקו בחוץ פטור, והי״נ עוף שמלקו על החמץ.

המקבל ומהלך על החמץ פטור דכ׳ זבח׳ ודומיא דשחוטין חוץ דאין המקבל ומהלך חייב, ואף הדמעלה אימורין בחוץ חייב, מי״מ המקטיר על החמץ פטור, דכ׳ זכפר׳ דוקא מה שמעכב את הכפרה, **ואמרו** דהא דלא דרשינן איכא זבח ויבה מקטיר אימורין על החמץ לחיוב דומיא דמעלה בחוץ, ומהלך ומקבל על החמץ יתחייב מדכ׳ זכפר׳, כיון דיש ללמוד מדבר השוה בשניהם פ׳ זבח׳ דזביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה וחייבין עליה בחוץ, משא״כ מהלך ומקבל ומקטיר אימורים.

שיעור החמץ שהשוחט עליו חייב, הנה תנן בביצה **לב״ש** שאור בכזית וחמץ בכותבת, ולב״ה זה וזה בכזית, **לר׳ זריקן** ה״מ דנח׳ בביעור חמץ, אבל באכילת חמץ זה וזה בכזית, **ולר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן** נח׳ אף לענין אכילה, אבל **ר׳ מנא שמע בשם ר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן** כ״ו זריקן דלאכילה לכו״ע בכזית, ולפי״ז ילה״ס בכמה שיעור חמץ דחייב השוחט עליו פי דהא האיסור לשחוט היא דעובר על לאו בשחייתו, ואו״ד סגי בלאו אי אוכל.

הנה שני תצאי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרפן לעבור עליו בב״י וכו׳, דבטלן אין הבית, אבל **שני תצאי זיתים בתוך כלי הבית מצרפן**, ולהי״ב בשחט כשהיו פי ב׳ חצאי זיתים בכלי מצרפן, ואי אכלן חייב, וליה״ס א״ל דבעי חיוב בשחייה, דילמא כיון דאילו היו בכלי הכלי מצרפן ה״נ חייב.

לר׳ הונא אמר רב מותר להאכיל **שיאור לכלבו**, והשוחט על השיאור ילה״ס האם חייב כיון דהאוכל שיאור זו חייב.

האם בעי שוחט מבני החבורה, לר״ל השוחט על החמץ חייב רק אם הוא מבני החבורה אבל אם אין לשוחט חמץ אף שיש לא מבני החבורה, אי״נ של שחטו ואינו מבני החבורה, פטור, **ולר׳ יוחנן** אף אם אינו מבני החבורה והי״ה דעובר השוחט אם יש חמץ לא מבני החבורה, ופי׳ בבבלי כיון דלא כ׳ חמץ אלא על חמץ׳ של כל מי שעובר עליו ביזלי לילן ללוקרן, [ואפשר דאף ר״ל יליף מינה אלא לדשי׳ מתחייב רק כשיש לשוחטן].

היכן יהיה החמץ כששוחט עליו והתראה בב׳ יו״ט של גלויות, **לר׳ יוחנן** אפי׳ נתון עמו בירושלים ולא בעי דוקא בעזרה, ומשמע דחוץ לירושלים אינו עובר ולא נתבאר הטעם, והי״נ ס״ל לר״י דיש התראה בב׳ יו״ט של גלויות אף דהוי ספק, והי״נ ספק שמא נתבער החמץ, **ולר״ל** חייב רק בחמץ שעמו בעזרה, והי״נ אף התראה בב׳ יו״ט של גלויות, ו**חמץ הנראה בחלון** העזרה לכו״ע חייב ואף למ״ד דאין לוקין על ספק הכא כיון דנראה הוי ודאי.

מב שחיטה על החמץ בשאר קרבנות לר׳ יהודה אף השוחט את התמיד על החמץ עובר בלאו, דכ׳ דם זבחי׳ דהיינו דם זבח ודם תמיד, ובבבלי דרשי׳ זבחי׳ המיוחד ל שהוא התמיד. **לר״ש** פסח ששחט על החמץ לשמו חייב, שלא לשמו פטור, ושאר הזבחים ששחט לאחר חצות ביד׳ ניסן ב׳ין לשמן וב׳ין שלא לשמן פטור דליכא לאו בער״פ, אבל במועד

דחוי פסח שלא בזמנו לשמו פטור, שלא לשמו דעשה שלמים דהוי וכן שאר הזבחים במועד חייב כששחטן על החמץ, חוץ מחטאת ששחטו לשמו שהיא פסולה.

טעם החילוק לדעת ר״ש בין המועד לער״פ, דכ׳ ל״א תשחט על חמץ דם זבחי׳ וכו׳ ל״א תזבח על חמץ דם זבחי׳, לרבות שאר זבחים, פסח בער״פ ושאר זבחים במועד, והא דלא״א איפכא, כיון דאיכא ריבוי ומיעוט פי׳ דחד קרא ממעט, דאל״ה הויל״ן דם זבחי׳ דמשמע כל הקרבנות, וחד מרבה מהיתור, והנה פסח אין לחייבו אלא בער״פ, אבל בשאר זבחים י״ל דמרבין זמן שעובר עליו בב״י וכו׳, ומוציא לער״פ שאינו בב״י וכו׳ [לא תשחט וגו׳ ולא ילין זבח תג הפסח׳ קאי בער״פ, וקרא ד״לא תזבח וגו׳ ולא ילין חלב חגי קאי בשאר זבחים], ו**כר״מ** דאיסור חמץ בער״פ מדבריהם ונ״ע פ״ב הי״ב דנח׳ אמוראי אליבא דר״ש אי הוי ד״ת או מדברנן.

האופן דלר״ש פסח ששחטו במועד, לשמו פטור שלא לשמו חייב, הנה אי״ל באבד ונמצא קודם כפרה וכנפר באחר דכה״ג כבר נדחה, ובין לשמו ובין שלא לשמו פסול דניתק לרעיהי ואי״ז מותר הפסח אלא פסח דחוי, ואי״ל בנמצא לאחר כפרה דכה״ג הוי שלמים ובין לשמו ובין שלא לשמו שלמים הוא סתמיה שלמים ולא בעי עקירה, אלא י״ל בנמצאו הבעלים או שהזיזו ולא הקריבו בפסח ראשון ונדחה לפסח שני, וסתמיה לפסח שני, ואי בעי להקריבו שלמים, בעי לעקור שם פסח מניה, והאופן ששחט במועד לשמו חייב, **לר״ח** כשעברה שנתו בין פסח ראשון לשני פי׳ דפסח כשר רק בן שנה, וכיון דתעבור שנתו ואינו ראוי לפסח, לא בעי עקירה לשלמים והשוחטו לשמו חייב, **ור׳ בשם ר׳ יוחנן** פליג דכיון דלא עברה שנתו אכתי לא מיעקר מניה שם פסח, אלא י״ל בנמצא לאחר שנתכפר הבעלים בפסח אחר וכה״ג אי שחטין לשמו, עולה לו לשם שלמים. **פסח שעבר זמנו ושחטו לשמו בזמנו, או ששחט אחרים בזמנו לשם פסח**, ר״ל פוסל כיוס בן חוני בובחים דהנחשטין לשם פסח פסולינ בזמנו, והוי כשוחט פסח לשם שלמים דפסול, ור׳ **יהושע** מכשייר כת״ק דיוסי בן חוני והוי כשוחט שלמים לשם פסח וכיון דעבר זמנו סתמיה לשלמים והוי כשוחט שלמים לשם פסח וכשר כת״ק הנ״ל, והנה אי״ל דעבר זמנו שעברה שנתו דאיכא מ״ד מי״ט דאסור, והלא לעולם הוי לשם שלמים, אלא י״ל לר״ח בשעברה שנתו בן ראשון לשני, ולר״י בשעבר זמן כפרתו.

פ"ה ה"ח

ג׳ נחות בשחיטת הפסח דכ׳ י׳שחטו אותו כל קהל עדת ישראל׳, קהל עדה וישראל הג׳ ג, ואף אם היו מועטין ויכולים להכנס בב״א מצוה להיחלקו, ויתידן כח בקרולו של פסח ההלך בכל מצרים מהלך מ׳ יום, ׳מקום פלוני עד מקום פלוני כת זו׳ וכו׳ בדמצרים היו מקריבים בכמות, והי״נ היו צריכים לשחוט בג׳ תחת זו אחר זו, ולא תתמה כיצד הילך הקול, כיון דאמר׳ ק״י מאבק שאין דרכו להלך וכו׳ והיה אצל בכל כל ארץ מצרים, וכן הילך קולו של פרעה שהאמר ׳קומו צאו מתוך עמי׳ פי׳ לשעבר הייתם עבדי פרעה ומכאן והילך אתם עבדי הק׳, ובאותה שעה היו אומרים ׳הללוהו הללו עבדי ה׳.

סדר ההקרבה, נכנסה כת ראשונה ונתמלאת העזרה נעלו שערי העזרה תקעו והריעו ותקעו, וכהנהיג עומדין שורות ושורות ובאיהם בזיכ כסף וזהב ולא היו של זהב וכסף מעורבין וכו׳ ויהיה פסח מניחיהם, [וצ״ל דבר זה בחצי פה, אמנם כך הוא טעם הדבר], ולא היו שוליים לבזיכין שלא יניחום ויקרש הדם.

זמן התקיעה בפסח ושאר קרבנות, תמיד שיש לו נסכים תוקעין לנסכים, ופסח שאין לו נסכים תוקעין לשחיטתו.

פ"ה ה"ו

מב שחיטת, קבלת זריקת הדם בפסח, שחיטה כשרה בזר, אבל **קבלה** קבלת הנוטה בראש השורה, וכן שאר העבודות מקבלה איתלן בבזר, ונותן לתברו וחברו לתברו, מקבל את המלא ומחזיר את הריקן, וכתנן קרוב למזבח זורק זריקה אחת אבל בעולה ושלמים מפורש סביב, וזורק שתי מתנות שהן ארבע, ובחטאת ד׳ מתנות על ד׳ קרנות, אבל בפסח כ׳ רק זאת דם תורק, וארבע זריקה כלנג ה**איסור** בצד צפון ומערב, לפי שהיסוד היה אוכל במזבח וזורק רק אמת אחת.

בכל הקרבנות מפורש בהם זריקה מלבד פסח ומעשר, והנה כ׳ ב׳ פסוקים ׳אף כבוד שור וגו׳ קדש הם ואת דמם תזרוק על המזבח׳, וכו׳ ודם זבחין ישפך, וכיון דזריקה לאו שפיכה היא דתני ׳שפך׳ ולא יטיף טיפין טיפין, ולא יזה באצבע, ולא

זירוק מרחוק, וצ"ל דבפסח בעי זריקה דכ' גבי פסח שנה י'כניהם זוריקין את הדם מיד הלויים'.

שפיכה בכלל, **הזיה** באבעב, **וזריקה**, וצ"ל עעין שפיכה, וינ"א עעין קנה, ומסייע מדרב' כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה וגו' ואיירי קרא בהזיה דמי נדה וקרי ליה זריקה.

פ"ה ה"ז

כת שניה ושלישית עושין כמעשה הראשונה.

קריאת ההלל קראו וגמרו שונים, ומשלשים, ואע"פ שלש שילשו מימיהם אפי' בכת ראשונה, דהוי הכהנים מרובים דחזויים.

ר' יהודה אמר דמימיה של כת שלישית לא הגיעה לאהבתי כי ישמע' וגו', מפני שעמה מועטין ורוב העם שחטו פסחים בראשונה ושניה.
תנן פ"ב דתענית מעשה שגורו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות, ויצאו ואכלו ושתו ועשו אותו יו"ט ובאו וגו' הערבים וקראו **הלל הגדול** וצ"ל דהכל הגדול' הודו' וכן כדכ' נותן לחם לכל בשר' והיינו ע"י גשמים וינ"א דאומרים גם מזמור 'שעומדים בבית ה' כדכ' מעלה נשיאים מקצה הארץ' להוריד גשמים, וינ"א הדוא הלל דידן כדתייב' ב' כחות של קרבן פסח, ומעולם לא הגיעה כת שלישית לאהבתי' מפני שהיו מועטין ואמר בר קפרא דהיינו הלל הגדול, [חכם ששמו בר אבבי היה אומר לקרות אחריו מה שהיה קורא, ואי"ל דאי"ז הלל דידן דהלא בהלל דידן היו עונם ולא קוראים אחרי הש"י, כיון דאפשר דאיירי בהלל דידן ואמר לקראו לפי שהוא נס גדול].

כת שלישית נקראת **כת עצלים**, ואמרו מה אם דבר שמצוותו בכך דבעי ג' כחות נקראת כת עצלים, המתעצל במצוה עאכ"כ.

פ"ה ה"ח

שחיטת הפסח בשבת כמעשה בחול, אלא שהיו מדיחין את העזרה ע"י שפקקו את אמת המים, והמים פושטין והולכין על גדותיה ומדיחין את כל העזרה שרצפה של שיש הייתה כולה, אמנם עשו כן שלא ברצון חכמים דלא כל שבות התירו במקדש.

כיון דהיו הכהנים משתקעין בדם ותניא דהיו בגדי הכהן מטושטשין ועבד עבודתו פסולה, ולכן **היו עושין מסטיות** איצטבאות של בנין, וכיון דשל בנין הוי כרצפת העזרה, והא דכ' התק' בבת"י י"ל דדרך שאין בו משום הלך בבתכ.

מד לר' יהודה ממלא **כוס מתערובת הדמים** וזורקו זריקה אחת ע"ג המזבח וקרבן שלא נזרק דמו נבשר בזה, ושאר הדם וראים אותו כמים, וכר"א בובחים, א"נ כרבנן דפליגי התם ולא פליגי אלא במידי דחוי להקריבה, ואף דתנן התם אם נתערב בדם התמציית ישפך י"ל דס"ל כ"רא דמכשיר התם, אבל חכמים לא הודו לו.

דם התמציית, האוכלו, לחכמים אין חייבים עליו, ולר"י חייבים עליו, אמנם אף לר"י אינו חשיב דם אלא לכרת באוכלו, אבל אינו דם כשר לזריקה, יש שהוכיחו כן דר"י לא הכשיר דם התמציית לזריקה מדתניא דאמרו לר' יהודה דמתני' דהיה ממלא כוס מתתערובת הלא דם התמציית הוא ופסול לגבי המזבח ואף דאבי אבה גמ' דם נשתקבל בכלי מ"מ רובו דם התמציית, ועוד אפי' דם הנפש שברצפה הלא רובו לא נתקבל בכלי ופסול מע"ג המזבח ואף אם עתה איסוף הדם, דתנן בובחים דלא מהני, וממה דלא השיב ר"י ש"מ דס"ל דדם התמציית כשר למזבח, אמנם יש שדחו דכמו דלא השיב ר"י על דם מבטל דם אף דס"ל לר"י דאין דם מבטל דם, ה"נ לא השיב להם על דם התמציית, אבל יש להוכיח דר"י החמיר רק בכרת ואינו דם כשר לזריקה מדתניא דהאוכל דם הנפש הראוי לכפרה חייב כרת כדכ' י' הדם הוא בנפש יכפר', ואפי' דם הנפש בחולין ודם התמציית במקדשין ובחולין כדכ' 'וכל דם', [ודם התמציית אינו לכפרה ולא כי ביה כפרה כדכ' בדם הנפש].

פ"ה ה"ט

הפשטת עור הפסח, תולין על אונקליות של ברזל שהיו קבועין בכתלים שבעורה, ובעמודים שבהן תולין ומפשטינן י"י הרבה עמודים קטנים שנקראים נסים דאמרי' בתמיד בית המטבחים והיה לצפונם של מזבח ועליו ח' עמודין וקראוין נסים, וקורות של ארז ע"ג ואונקליות של ברזל היו בהם, וכל מי שאין לו מקום לתלות, היו שם מקלות דקין חלקין שהיו מניחים על כתף ב' בנ"א ומפשטינן.

יד' שחל להיות בשבת ר"י אמר דהיו נותנים ידי זה על כתף זה ומפשטינן, והיינו קודם שיתירו את הכלים פ"י

דמתחילה אסרו את כל הכלים משום מוקצה [כל'ם] ואח"כ התירו, וכן **קנים** שנתנו במערכת לחם הפנים בין חלה לחלה להפריש שישכם הרוח ביניהם, ולא יתעפשו, ותנן דלא סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת, אלא נכנס בערש' ונטול את הקנים, ונותן את הקנים במרזח, והיינו קודם להתרת כלים.

פ"ה ה"י

ההנשך סדר הקרבת קרבן פסח, קרעו והוציאו את אימוריו ונתנם במגס קערה, והקטירים ע"ג המזבח בגמ' פ"י דלאו איהו, אלא הכהן הראוי לו מקטירם.
הטעם דלא היה מפשיטו ומוציא את אימוריו אלא לאחר זריקה דכ' ויז ממנו' מזבח שלם ואף בדבובים כו: כן פרכי' על האי דינא, אפשר דלכתחילה בעי שיהיה שלם.

כ' ג"פ לשון הקטרה 'והקטירו אותו' הכשר ולא הפסול, 'והקטירו שלא יערב חלביו' של קרבן אחר בחלביו, והקטירים כולן כאחת לו הקרבן כאחד, וק' דבמתני' משמע דכולן כאחד, אלא מ'ק' קארא דמשמע והקטירו לו חלבי השלמים ואפי' מכמה זבחים, וצ"ל דדוקא במגס לא יתערבו.

ישיבה בעזרה, ער"פ שחל בשבת שלא יכלו לצאת עם הפסחין יצאה כת ראשונה וישיבה בורא הבית ומשטע דברה הבית שרי לטלטל אף חוץ לסורג, [וצ"ע על הראש"ש פ"ב דמדות מג"א], ושמא משום דאין שבות במקדש, כת שניה בחיל לפנים מהר הבית וקודם לעזרת נשים, והשלישית עומדת במקומה, ובחשיבה יצאו וצלו לא פסחיהו, והטעם ליה ישוב לר"ח לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וינ"א בשם ר"ל דאפי' למלכי בית דוד, והא דכ' 'ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וגו' י"ל דסמך עצמו לכותל וישב לו, וי"מ דלא ישב כפשוטו, אלא יישב עצמו לתפילה יישב דעתו והכין עצמו, ויכוין דאין ישיבה בעזרה, י"ל דכת שלישית עמדה במקומה ולא ישיבה.

אלו דברים

פ"ו ה"א

אלו דברים בפסח דוחין את השבת, שחיטתו, זריקת דמו, מיחיו קרביו, והקטר חלבו.

מנין דפסח דוחה שבת, פעם אחת חל ער"פ בשבת ונעלמה הלכה מבני בתירה האם פסח דוחה את השבת, וקראו להלל שבא מבבל ושימש את שמעיה ואבטליון, דאפשר שיש ממנו תוחלת תקוה, ואמר להם דדין פסח כפי שאר קרבנות דדוחין את השבת, דהלא יש ק' סחים בשנה, פ"י תמידין ב' תמידין לו שבתות השנה, אבל לא חשיב מוספי שבתות שדבט קא גרים, ואיכא דתני דמנה גמ מאתים, והיינו תמידים ומוספי שבתות ד' כבשים כל שבת הרי מאתים, ואיכא דתני ג' מאות, דהיינו תמידים ומוספי שבתות ויו"ט ור"ח ומועדות שחל בשבת מוספי ר"ה עם ר"ח א', ותג דאשול' לו, ושמעני עצרת י', ופסח עוד יא' וב' ר"ח הרי צד', ואם עצרת בשבת יש יותר ממאה.

מה ושאלו להלל מנין דאכן כן, ואמרו הלל **היקש** מתמיד דדוחה שבת דהוי קרבן ציבור וה"נ קרבן פסח, ודחו לו דשאני תמיד שיש לו קצבה שבא תדיר וכל דחי את שבת, וממנו תמיד שאין אייביים עליו ושליטן כרת, ק"ו לפסח דחייבים על אי עשיתו כרת, ודחו לו דשאני תמיד שקק"ד משא"כ פסח שהוא קק"ל, ומג"ש דכ' בתמיד 'מועדו', וכ' בפסח 'במועדו', ודחו לו דאין אדם דג"ש מעצמו, דאי דרש"י ה"נ דרשי בגד עור דמת מבג עור דשרץ ונמצא המת מטמא כבעדשה והשרץ באהל.

ר' יוסה אמר דאדם דן גז"ש מעצמו לקיים תלמודו מה שקיבל מרבו, אבל אינו דן מעצמו לבטל תלמודו, ור' בון אמר דק"ו דן מעצמו אפי' לבטל תלמודו, אבל גז"ש לא, ולכך פורכים ק"ו אבל לא גז"ש דלא אמרה אאי"כ נתקבלה כן מסיני, [א.ה. יש לעי' האם ר' יוסה פליג ביה].

אף שהיה הלל יושב ודורש לא קבלו ממנו, עד שאמר יבוא עלי שכן שמע משמיעה ואבטליון ואינו דורש גז"ש מעצמו, ויש יתורו לנשיא, וקיתנתם בדברים שלא ידעו דפסח דחי שבת לפי שלא שימשו לשני גדולי עולם שסעיה ואבטליון, וכיון שכן נעלמה ממנו הלכה **כיצד יביאו הסכין** נביאלי הביאו מערש'ן, ואמרו הלל הניחו לשלשאל דאם אינם נביאלי אבל הם בני נביאים, ומיד כ"א הביא הסכין בגיות הטלה ובקרני הגדי' ונמצא דהבהמה נביאלי את הסכין, וכשראה שעשו כן נזכר דשמע כן משמיעה ואבטליון, [ואמרו דכל תורה שאין לה בית אב אינה תורה אי לא דנזכר הלל ששמע כן], וש"מ דתליית סכין אינה עבודה בקדשים אף דנאסר בהם עבודה דכ' לא תעבדו בבכור

שעור' ונאסר עבודה אדומה, דנאסר עבודה דילפי' לה מן'העל עורפה דכ' בה 'אשר לא נעבד לא משכב בעלי' דתני בה רכב עליה פסולה, וכן אם נשען או נתלה, או עבר בה נהר וכן קיפל עליה המוסירה או שנתן טליתו עליה, וש"מ מטיפא דהתם גבי פרה דכל עבודה שהיא לצורך קדשים אינה עבודה דתני טיפא עשה לה סנדל לרגלה בשביל שלח תחליק, או פרס טליתו מפני הזבובים כשרה וכו'.

מחיצת בני"א בשבת, אין להוכיח מהא דלא התיר הלל ע"י 'חולה' פי' מחיצה של בני"א ד'חולה' אסור, כיון דאפי' אי 'חולה' שרי שמא כשם שנעלמה מהלל הלכה דשמעיה ואבטליון, ה"נ נעלמה ממנו הלכה ד'חולה'.

הטעם שנעלמה הלכה מבני בתירה, וממחת כן מינו את הלל לנשיא, אף דאין ב' שביעיות היינו יד' שנה שאין בהם יד' ניסן בשבת וא"ש שלא זכרו כיצד ההלכה, [ולקביעות שלנו יש פעמים כ' שנה שלא חל ער"פ בשבת באפשר דהני' היא ג' שביעיות, וע"ע ביפ"ע עריקין], י"ל כדי ליתן גדולה להלל.

בי"ד שלמטן נוהגין בכבוד שלא ירבו המחלוקות בישראל ואמרו דשלשה **הניחו כתרן בעוה"ז וירשו עוה"ב** וינתן בן שאול דאמר לדוד אתה תמלוך על ישראל ואני יהיה לך למשנה, אע"פ שהיה בנו של שאול, **אלעזר בן עזריה** אחר שמינונו לשמש את התיבה כתרזו והואמר לר"ג כמבואר בברכות, ובני בתירה א"ש ויש שדחי את לשונות ליתונן בן שאול לפי דאפי' הנשים שאחורי קורת האריגה יודעות שדוד עתיד למלוך, וכן אין לשנות לאבי"ע לפי שהתנו עמו מראש שיוכלו להחזיר הנשיאות לר"ג, עוד שנו ר"ח **דציפורין** שהניח שרתו ומינה את ר' מנא.

ר' יהושע בן קבסיו אמר דכל ימיזי היה בורח מהשררה, ועכשיו נכנסם מי שמחזיאם בקומקום הזה הוא יורד לו, כן פ"י כמה הקומקום שמוציאם בו מים והאדם נכזה בו ופוצע בו, כן הוא יורד לו, וחז"ל דר"י בן קבסיו היה רוצה בשררה, אלא רצה שלא ירד מי שיקדש שם שמים פחות ממנו.

מזו ג' דברים שעלה עליהן הלל מבבל לדעת אם כיון אל ההלכה, דכ' בנגע הנתק 'ונרפא הנגע **טהור הוא'** וכ' 'וטהרו הכהן', דאינו טהור עד שיאמר הכהן טהור על נגע טהור, אבל לא מהני שאמר טהור על טמא, וכן דכ' **עובבת פסל לה** וגו' יצאנו ויבקר' וכ' מ'ן הכבשים ומן העזים ויבקר' ודרש צאן לפסח וצאן ובקר וליגהיה, וכן דכ' **ששת ימים תאכל מצות'** וכ' 'שבעת ימים תאכל מצות', דששה ימים מתבואה חדשה, וז' ימים מהחדש ומהישרן.

עוד עלה הלל מבבל לברר דאם יהיה השרץ ביד אדם אפי' טובל בשילוח או במי יבאשית אין לו טהרה עד שישליך השרץ בידו ומיד טהור.

מיחיו קרביו ניקוי וקינוח קרביו דוחה שבת, והטעם ד"ל פעל ה' למענהו' שלא יהא נראה כנטול אימורין מזבח מנוול, ומטעם זה אמר ר' ישמעאל **דאפשר עור הפסח דוחה שבת** דחי שלא יאנוול ודחש ששטולים ממנו אימורים, אבל לר"י בנו של ר"י בן ברוקה מפשיט את החזה ונוטל את האימורים ואין לחוש לנוול כיון דהופכו ואין התקן נראה.

ר' יוחנן אמר דמצינו דס"ל דעבדי' **מן המובחר ולא מובחר מן המובחר** ר' ישמעאל במנחות דהעומר היה בא עובדת מ'ג' סאין ואלו מה' סאין כבחול, אע"פ שהיו נוטלים ממנו רק עומר, ואלו מביאין בשבת מה' סאין דהוי מובחר מן המובחר, וכן ר"י בן ר"י בן ברוקה דלא אחיי להפשיט כל העור, ור' ישמעאל דהתיר להפשיט את כל העור אף דמודה דאין מובחר מן המובחר י"ל דס"ל לכל העור חשיב מן המובחר, ו**אצילת"ק** דאי ר"י בן ברוקה דלא התיר מובחר מן המובחר מ"ט מפשיט עד החזה ולא קורע מוציא את המובחר וטעי' דהתיר אף מובחר מן המובחר, כיון דל"ל דלעולם ס"ל דלא תעבד מובחר מן המובחר וטעמא דר"י בן ברוקה משום דס"ל כר"ש דהנה הגורד בעץ והי תולדה דממחק הקודח והקוצץ, **לת"ק** חייב הדעושה מקצת המלאכה ככולה, ולר"ש אינו מתחייב אם לא עשה כל צורכו, דר"ש לא עבד מקצת המלאכה ככולה.

תיקון המלאכה, לרשב"ג המכה בקורנס על הסדן חייב מפני שהוא מתקן מלאכה פי' שפשה כן בשעת מלאכה ונמצא מאמן דיו, אבל נטל מגל לקצור פטור, דשאני הכא דמרגיל עצמו האם ליתן מכה גדולה או קטנה, וכר' יהודה דהשובט מכה על חוטי השתי, ומקטקט מכה על חוטי הערב שלא יאז מתוח מידי חיי"ב מפני שהוא מתקן את המלאכה, וה"ו הני תיקון מלאכה.

הקטר חלבי הפסח דוחה דוחה שבת, חגה כ' ה'ת"א ילין חלב פסח עד בוקר, ואמר דא"ל דאיירי בחגיגה הבאה על פסח כיון דאין מקטירין חלבי חול ביו"ט וילפי' ובבלי דכ' עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט, ואמר ר' יונה לר' אבהו דא"ל דאיירי בער"פ שחל בשבת כיון דאין חגיגת יד' קריבה בשבת, אלא י"ל דלא דייק דעד בוקר קריבים ולא הקריבהו מבעו"י שלא יבוא לידי בל תלין.

בל תאחר עובר ברגל עצמו, ואילע"ה הלא אין מביאין גדרים ונדבות ברגל, ד"ל דבעי להקריב מבעו"י כדי שלא יעבור אח"כ, והטעם דעדיין חשיב זמנו דהלא אם עבר והביא ברגל כשר וכע"ז אמרו שיביא בבוקר כדי שלא יבוא לידי בל תלין.

מַז מלאכות בפסח שאין דוחין את השבת, צלייתו והדחת קרבינו, ואף דתני כבר לעיל בחשיכה יצאו וצלו את פסחיהן, קמ"ל ממשנה יתירה, דשלושל לתנור אוסר ואף שלא נצלה אלא משתחשך, ועי' רש"ש שבת עג. א"ב שנה צלייתו אב הרכבתו חוץ לירושלים, והבאתו מחוץ לתחום דלא אלו [א.ה. וליפ"ז אי ר"א להלן לא פליג בצלייתו, וכל דאליבא דר"א מחוץ צלייתו משום שלשול לתנור, וצ"ע], מ"מ חוץ לעזרה שרי להוציאו משום שבות שהתירו במקדש דירושלים כיון דלתלותיה נעולות בלילה הוי כרמלית, וליכא אלא שבות.

הרכבת הפסח והבאתו חוץ לתחום וחתיכת יבלתו, לת"ק אין דוחין, וּלר"א דוחין, ובה"ז הו"ה תתבאר דעת ר"א.

הא דתנן דלת"ק אין מתחבין יבלתו של פסח, וּמַאיִדן תַּנן **חותכין יבלת במקדש** משום מום בקרבה, וכיון דעביד ביד לא חזי גזוז מדרת, אלא משום שבות, ולכן מביאין לא יוחתך, ובללי אף במקדש אוסר וזו דקרבנות ציבור דוחין שבת, מ"מ חתיכת יבלתן אינה דוחה משום דאפשר לעשות מעשר'ש, וְי"א דהתם משום קלוקל פייסות פ"י מחגי' בחתיכת יבלתו של כהן, ואי לא יוחתכו, יצטרכו פייס חדש והיינו כשהפיסו קודם שנמצאה היבלת, וי"א כאן בנפרכת כאן בשאניה נפרכת ומחגי' ביבשה כ"כ שמואלא מתפוררת, ור"ש בן יקים אמר כאן ביבשה כאן בלחה פ"י אפי' עתה אינה נפרכת אלא סופה נפרכת, א"ל היינו נפרכת ואינה נפרכת וחד וחד נקט בלשון אחר, וּנְרִיב"ח תי' לעולם בלחה כאן ביד כאן בכלי, וי"א כאן בלחה, והתם אינו צריך לדם דלר"י להאן חייב קר' ככה"ג דצריך.

כל המקלקלין בשבת פטורין חוץ מחובל ומבעיר ילפי' בשבת מדבעי קרא למישרי מילה, ומדאסר הבער בבת כהן, לבר כפרא אפי' א"צ לאפר ודם [והו"ס מ"ל לר"ש בן יקים ולכן לא מוקי בלחה, ואין דא' בלחה חייב משום חובל בין ביד בין בכלי], ולר' יוחנן הוא שצריך לאפר ודם דס"ל דמצל מומר פטור, ולא שייך חיוב אלא בצריך לדם ואז אפר הוה מתקן אצל אחריס, [והו"ס מ"ל לר"ב"ח דמתני' אלא בלחה כיון דאיי"צ לדם לא הוי חובל, וכן אין בחבלה מצוה דנימא תיקוני גברא לכך פטור, ומה שהקרבן מוטער לחיות קרב לני תיקון, וכן ההנבילה עצמה אין בא תיקון ולא דמי למילה, דשאני מילה שיש בה חיבה, ויעוי' בסוגיא געוויבין דנתבאר באופ"א בדין צורך מצוה וצריכה לגופה, והפי' דהכא עולה עם הסוגיא בשבת פ"יג ה"ג, אלא דיש לבאר מ"ס חובל וצריך לדם חשיב תיקון, ובל"ש מחובל לצורך קרבן, וי"ל דס"ל דבעי לצורך גופו וגופה, ועי' שבת צד: תע"ז].

הבאתו חוץ לתחום אינה דוחה את השבת, וש"מ דכאמרו **בשם ר"ש בן לקוניא** דלוקין על תחום שבת מד"ת, דכ' 'שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי' ואף דכ' בלשון 'אל' ולא כ' לא מ"מ לוקין עליו כמו דלוקין על אף תאכלו ממנו נא', אבל לר' חיימ' רובה אין לוקין עליו דאין בשבת אלא סקילה וכתר, ואף הדוכיחו לו מ"אל תאכלו ממנו נא' דלוקין במקום דכתיב 'אל' והכא כ' 'אל יצא איש ממקומו' מ"מ נשאר בשמועתו.

הק' דחתיכת יבלתו הוי שבות ואפי' בכלי אינו אלא שבות, ומס' אין דוחה את השבת, הלא אין שבות במקדש, כדמצניז הדחותיו ציפורינו זו בזו אז בשיניו, ר"א מחייב ולחכמים אינו אלא שבות, וס"ל לגמי דאף בכלי לחכמים הוי שבות ונקטו שיניו להודיע כוחו דר"א, ואכן ר' אבהו אמר בשם רבי"ח דלא תני אלא ההרכבתו והבאתו ומשום דחתיכת יבלתו דוחה שבת מחוץ לשבות אינה, אבל צ"ע דהק' לעיל בדין חתיכת יבלתו ורבי"ח אוקי דמתני' מיירי בכלי, ומבאר דתני לא, ועוד צ"ע איך יפרש רבי"ח למתני' דעירובין אם בכלי כאן ואכן אסור, והנה מביאר בגמ' דכל שהוא שבות שרי, ולקמן ר"ע קרי ליה שבות, וצ"ל דהיינו לשי' דר"א, הגה' נמצא דלא שנה רבי"ח לחתיכת יבלתו אלא משום דס"ל דחכמים פליגי אף בכלי, אבל אי מודים לר"א בכלי אין חתיכת יבלתו שבות, ולישנא"ק דרבי"ח גופיה פ"י 'למח' ר"י ויחכמוהו נדח' כאלהנהו לציפורניו שלו, אבל אם נטלו אחר אף ר"א מודה דליכא

חטאת, לפי שהן מאוסין ואין נוטל יפה יפה, ולכאז' זבח חשיב כאחר, אבל י"ל דכ' 'זבחי' ולא שייכא מאוס אצל גבוה.

הזייה טמא מת בשביעי שלו, הוי שבות וס"ל לר"ע להלן דאינה דוחה שבת, והטעם דאינה דוחה את השבת, לפי שהיה בזובח ולא בזבח, אבל לר"ז אין לחלק בין זבח ולזובח, דאמר ר"ז דרק בר קפרא תמה דיש לחלק אבל ר"א לא קיבל לחילוק זה מר"ע להלן.

פ"ו ה"ב

מַח דעת ר"א דמכשירי מצוה דוחין את השבת, ר"א הוכיח ש' דמכשירי קרבן דוחין את השבת בק"י משוחיטה האסורה בחולין שהיא אב מלאכה ובפסח דוחה את השבת, ור' יהושע השיב לו דיו"ט יוכיח שהותר במלאכה ואסור בשבות, אבל השיב ר"א דאין להוכיח מרשות למצוה.

אילה"ק כיצד עונג יו"ט הוי רשות, והלא אמרו המחלל את הקדשים מפגל ומטמא והמבזה את המועדות שאינו מכבדו כראוי, והמפר בריתו שפושט בערלתו לכסות הטירה ונראה כערל והמגלה פנים בתורה העובר על ד"ת כפרסהיא **אין לו חלק לעוה"ב**, כיון דאם רוצה אינו מבשל ויכול לענג את היו"ט במאכל ומשתה.

הנה בתשובת ר"א דשאני מצוה מרשות, יכל' ר' יהושע להשיב דחגיגת יו"ט תוכיח דהתירו מלאכה ואסרו שבות, אך ר"א יכל להשיב דשאני חגיגה שאין חייבים עליה כרת משא"כ פסח דחייבים כרת, והא דלא השיב כן י"ל דעשירין הוי בתשובות ונקט דאין מנייהו, ואם לא תועיל ישיב עוד, אא כדאמרו בלשון אחר דנקט חד מב' תשובות.

פ"ו ה"ג

תשובות ר"ע לר"א, יג' שנה ר"ע נכנס אצל ר"א ולא הכיר ר"א במעלתו שלא היה משיב לפניו כלום, ואמר ר' יהושע לר"ע 'הלא זה העם אשר מאתו בן צא נז עתה והלחם בו', ותחילת תשובתו ר"ע לר"א דאין מכשירי קרבן דוחין את השבת מהזייה שהיא מצוה כפי שייתאר והיא שבות ואינה דוחה את השבת, ור"א אמר דבהא גופא דן, דאם שחיטה שהיא אב מלאכה התירו ודאי דהתירו הזייה שהיא שבות, ואמר ר"ע שטא איפכא ואף שחיטה אינה דוחה, [ומה דר"ע אמר שטא איפכא אף שהיה תלמיד ר"א י"ל כיון דר"א דן בהלכה זו שאלו ר"ע כן, ובבבלי פ"י דאיתעקב לר"א גמרי' ופי' בבבלי דר"א ס"ל דהזאה לא דוחה שבת אף דמכשירי מצוה דוחין את השבת, כיון דאין הגברא עצמו חזין], ואמר ר"ע דלא פא לעקור לר"א הפסוד'.
הפסוד' בין בחול בין בשבת, אלא אלו קבועים כשחיטת הפסוד'.

דך רחוקה שנמצא שם אינו חייב כרת. **לר"ע** מהמודיעית ולחוץ וכמידתה לכל רוח, וּלְר"א מאסקופת העזרה ולחוץ, ואמר ר' יוחנן דה"מ דפט' ר"א, מכרת אבל אם נשחט עליו יצא דיי"ח אף הדחא חוץ לעזרה ואיי"צ לעשות פסח שני, והוכיחו כר' יוחנן מהא דהשיב ר"י לדחייה הוי מצוה והלא אין בחייה מצוה, כלך צ"ל דאיירי ביד' שחל בשבת ואינו יכול להזות ולאכול בערב את הפסח, והיינו דקאמר שהייה מעכבתו ממצווה, דאינה דוחה את השבת, ונמצא דאי אמרי' דכל שהוא חוץ לעזרה אינו עושה פסח הלא אף בחול לא יוכל לאכול בערב [דסביר' אינו נכנס לעזרה אלא לאחר הערב משמן], ומצא הדחייה אף בחול מעכבתו ממצוה, ויש שדחו דאיירי במצורע שחל שביעי שלו ביו' שחל בשבת דאילו היה חול היה מזה ונכנס למחרת לעזרה, אמנם מצינו ברייתא כפי' הראהוון דר"ע הוכיח מןם השביעי שחל ביו' שחל בשבת, ואמר ר"ז פזי דאתאי כמ"ד מאיסקופת ירושלים ולחוץ, י"מ דהק' על ר"י בן פזי כיצד ר"ע דס"ל מאיסקופת ירושלים הוכיח לר"א דס"ל מאיסקופת העזרה, הלא אין משיבין דבר שמחוץ לירושלים דלבר שדחין ירושלים, אבל יוחר ניהא לפרש דר"י בן פזי סיים לדבריו דתוך דהברייתא ס"ל אליבא דר"א היינו מאיסקופת ירושלים אין משיבין מדבר שמחוץ לירושלים לתוך ירושלים.

מַט מכשירי קרבן בשבת, לר"א דוחין את השבת כקרבן, וּלְר"ע אין דוחית את השבת, והוכיח ר"א מאימורי ציבור דאפשר להקטין במו"ש ודוחין את השבת, ואמר ר"ע דאין להביא ר"א למכשירין שאחר שחיטה שדחתה את השבת, למכשירין קודם השחיטה שלא דחתה השחיטה את השבת, עוד דחה ר"ע דשאני קודם שחיטה דאם ימצא הזבח פסול נמצא דוחה בלא שחיטה, וכן הא דפליג ר"ע גבי מילה היינו משום דשמא יחלה התינוק ונדחית מילתו, עוד אמרו דלוקין קרבן עצמו ס"ל לר"ע דחיי שבת, אבל אי נפיל מזבח אין מתקנין אותו בשבת דמין מזבח ראוי לבנות מאתמול וימועדו כ' גבי פסח

ואל במזבח, וכדנח' ר"ע ור"א בהזייה של שביעי שזמנה בער"פ שחל בשבת, דר"ע אוסר דמין הזייה ראויה מאתמול, [וכע"ז] בנולדה לו יבולת בשבת, דמין יבולת ראויה לחותכה מאתמול].

פ"ו ה"ד

חגיגת ארבעת עשר, הבאה עם הפסח כפי שיבואר, באה בחול ובטירה ובמועט שהפסח מועט לבני החבורה, אבל **אין מביאין אותה בשבת ובטומאה** דאין חגיגה זו דוחה שבת וטומאה, וכן אין מביאין אותו במרובה שהיתה החבורה מועטת ודי להם בפסח אחד.

ממה היו מביאים חגיגת יד' וכמה זמן נאכלת, מהצאן בקר כבשים ועיזים זכרים ונקבות, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

אף **מהמעשר** היו מביאים, וש"מ דחגיגה זו רשות, דאין חובה באה מהמעשר אלא מהחולין כדרש"י במנחות.

הטעם לחגיגת יד', כדי שיאכל הפסח על השועב, ולכן לא יבוא לידי שבירת עצם אבל אי לא אכיל חמישי' דמתוך שהוא רעב יבוא לשבור עצם, וכ' 'עצם לא תשבור בו'.

חגיגה הבאה עם הפסח מתבערת עם הפסח ואף דנאכלת לב' ימים ולילה ואילו הפסח נאכל עד חצות, י"ל דאיירי כשעולה עם הפסח על השולחן וחישי' שנתערב עמו על השולחן, וכן כל התבשילין העולין עמו על השלחן מתעברין עמו, וש"מ דהרוצה לאכול **בשר אחר גבינה** צריך לסלק מהשולחן אף את הפת שאכל ע"ה הגבינה.

פ"ו ה"ה

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת וסבור דשרי שלא לשמו כדיו שחיטתו לשמו, חייב חטאת שחילל שבת בשוגג, דהפסח ששחטו שלא לשמו פסול, והיינו ביודע שהוא פסח ושחטו לשם שלמים, אבל הסבור שהוא שלמים ושחטו לשם פסח, **לר' מנא** י'ש בעשייתו מצוה קרבן כשר הוא, וּלְר' יוסה אין בעשייתו מצוה ואי שוגג הוא, מביא חטאת.

י' מנא הוכיח כש' מדתניא דאילי ציבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים עלו לציבור לשם חובה. **שאר הובחים ששחטן פסח** אם אינם דראוין לפסח חייב, ואם דראוין לפסח כגון שה בן שנה של משום ששחטו לשם פסח, ומתוך שטרוד טעה ולא נזל שהקדיש לשם דבר אחר, **לר"א** חייב חטאת, וּלְר' יהושע פטור דטעה בדבר מצוה אינו חייב עליו קרבן, דלא דלמי לעי' והדוקש לו החטאות לעי' דכ' 'תורה אחת יהיה לכם וגו', אמנם אם אינו ראוי לפסח הוי שוגג ולא טועה, **ואם היה יודע שהוא שלמים וסבור דאפשר לשנות לשם פסח**, **לר' מנא** אין בעשייתו מצוה וידוע שהם שלמים אלא דשגג בדבר הלכה, אבל אינו טועה, וּלְר' יוסה יש בעשייתו מצוה וסבור דעבידי מצוה לכך חשיב טועה, ובגמי בבלי' תק' דאי אף בהא הוי טועה מ"ס לא פטר מבחתי' אלא בזהבים הראויין לפסח, ודבעת היירו' י"ל דס"ל דלא הו"ל לטעות שבידו לעוקרו אלא בראוי לפסח, וּ**מסתברא** כר' **מנא** בקמייתא במח' דסבור שהם שלמים ושחטן לשם פסח ונמצא שהוא פסח, ובאחריתא המח' בהל' כר' יוסה.

ראיות ר"א ור"י בשאר הובחים ששחטן לשם פסח, **ר"א** הוכיח כש' דראוי לפסח ששחטו לשם פסח חייב פסח פסח שהוא אלו לשמו ושינה את שמו חייב ככ' ברישא, ודאי שזר זבחים שהם אסורים לשמן ושינה את שמן חייב [ואמרו בני הישיבה דיכל ר"י להשיב דשאני שלמים דדרכן להתחלף משא"כ פסח ולא היה לו לטעות בכך], ור' **יהושע** דס"ל ראוי לפסח ששחטו לשם פסח פטור, השיב לר"א דשאני פסח ששינה את שמו דבר אסור, אבל שזר זבחים ששינה דבר המותר דמותו לשחוט פסח בשבת, [ואמרו בני הישיבה דיכל ר"א להשיב דהרי פסחו של ראובן ששחטו לשם שמעון ששינה מדבר המותר למותר והיה לר"י לפטור והלא ודאי דחייב], ואף דר"א אמר דאימורי ציבור תמידין ומספיין ויכוזו שהם מותרים לשמן והשוחט שאר זבחים לשמן חייב, מ"מ אמר ר"י דשאני אימורי ציבור שיש להם קיצבה שמספרן קבוע ולא היה לו לטעות ויתבאר עוד פי' בהמשך, וּלְר"מ השוחט שאר זבחים לשם אימורי ציבור פטור ולידריה אין להשיב מאימורי ציבור.

דעת ר"מ, לר"מ דהשוחט לשם אימורי ציבור פטור, **ואמר ר"א** דהשוחט עגל לשם פסח פטור מקרבן, אף דאין עגל לפסח, מ"מ הוי טועה בדבר מצוה [ויעי' בהמשך בדינת ר' יוחנן בעגל ששחטו לשם פסח אליבא דר"מ], וש"מ דאפי' דבר שיש לו קיצבה כאימורי ציבור, ואפי' דבר שיש דרכו להתחלף כעגל לפסח, ומ"מ **בעי שיהיה בעשייתו מצוה** כגון השוחט שלמים או עולה לשם פסח דעביד מצוה, אבל אי שחית בחולין לשם פסח ל"ח טועה בדבר מצוה, [א.ה. יעוי' לקמן נב: בדעת ר"א המח' בעי שיהיה בעשייתו מצוה אליבא דר"מ].

גדר דבר שיש בעשייתו **מצוה** **לר"מ**, **לר"ל** ולר"מ בעי יש בעשייתו **מצוה** **נדה** יבמתו **נדה** שבא עליה וקיים בה מצוה, ולר' יוחנן ס"ל לר"מ דאפי' ב' שיפודים של בשר שחווטה ושל נותר וטעה ואכל של נותר פטור אף דאין בעשייתו מצוה.

נא אילה"ק על ר"ל מדתנן דהו לז ב' תינוקות למול ושכח ומל את של אחו השבת בשבת, **לר"א** חייב, **ולר' יהושע** פטור, והלא אין בעשייתו מצוה, כיון דייל דלמחר יש בעשייתו מצוה.

ר' יוחנן אמר דתנא דמתני' דב' תינוקות **כר"מ** דטועה בדבר שעשייתו מצוה פטור דמשמע דדוקא שלא עשה מצוה, אבל אם עשה מצוה והיינו שהגיע זמנו למול פטור, ודבר שאין עשייתו מצוה **מח'** ר"א ור' יהושע, **אבל לר"ש** **דבר** שעשייתו מצוה **מח'**, **ודבר** שאין בעשייתו מצוה חייב עליה, ויתבאר לקמן בדעת ר' יוסי בטועה בדבר מצוה.

ר' יוחנן פליג על ר"א לעיל דר"מ פטר אפי' בעגל, וס"ל דלא פטר ר"מ אלא בשהיה של תמים, ובן שנה, ושלמים, וראוי להשתנות לשם פסח, וש"מ דפטר ר"מ אפי' דבר שאין לו קיצצה לאפוקי השוחט לשם אימורי ציבור, ודבר שזרכו להתחלף בפסח ולא עגל, **ודבר** שיש בעשייתו מצוה לאפוקי חוליו של פסח, (א.ה. ע' בביאור הגרנ"ח שבת קח. דכ' דר' יוחנן קאי על ר"ש).

הפי' בדבר שאין לו קיצצה, **ז"מ** דלא נתנה תורה קיצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה משא"כ קרבנות הציבור ולא היה לו לטעות, ונ"מ שאין אתה יכול לעמוד על מניינן ושפיר יש בו כדי לטעות, משא"כ קרבנות ציבור שיוודע כמה הוקדשו, והוכיח ר' ינאי כמ"ד דלא נתנה תורה קיצבה מתינוקות דל"ש בהו אין אתה יכול לעמוד על מניינן.

אי בעי טועה של חד בתרי, וביאור סתירת מתני' דשבת, אי חסדא אמר דילפי' מתינוקות לפסחים דלדעת ר"ש אינו פטור אא"כ אינז ב' תינוקות דאי תינוק אחד אינו טועה אלא שונג, דה"נ בפסחים היתה חבורה שעדיין לא שחטה.

הנה במתני' דשבת תנא ברישא דהוי לז ב' תינוקות למול בער"ש ובשבת וטעה לכורע חייב, ובסיפא היו לז' ב' תינוקות בשבת ואחר השבת לר"א חייב ולר"י פטור, וילה"ק מ"ט ר"י ברישא מחייב, **ואמר ר"ז דפי' ר' ינאי** ששכח ומל של ער"ש בשבת, **אבל אם מל בשחרית** בשבת את של שבת, איליבא דר' ינאי, **ר"ן** פוטר דאף ככה"ג הוי טועה, **ולר' בא** אף ככה"ג ס"ל **לר' ינאי** דחייב ר' יהושע, והא דתני **ר' ינאי** דאיידי כשמל בשחרית דאתי למימר מ"ט החליף, ולקמן יתבאר עוד בסתירת רישא לסיפא, **וצ"ל דר' ינאי איליבא דר"ז פליג על ר' חסדא** הג"ל וס"ל דאם אין חבורה של הקרבה פסחה, מ"מ כיון דהקריבו היום היו טועה ואי"ל **נח**, **ור"י** **איידי איליבא דר"מ**, **ור' חסדא** איליבא דר"ש, כיון דאף לר"מ איליבא דר"ח בעי שיוור של חבורה אחת, דהלא לא נח' אלא כסיפא, אבל לא נח' האם בעי שיור.

נב סתמא דגמ' פליגא על ר' חסדא וס"ל דר' יהושע היה פוטר אפי' ליכא חבורה אחת, ולפי"ז אמור דילה"ס האם הני תינוקות דמתני' דשבת דבר שאין לו קיצצה, ואכ"א אפי' אין לו תינוק אחד למול היו טועה, ואם הוא כדבר שיש לו קיצצה בעי דיהא לו עוד תינוק למול, **והוכיחו** דהוי כדבר שיש לו קיצצה, **מר' ינאי** דתני **לרישא** וסיפא מ"ט ר' יהושע לא פליג ברישא דאיידי ברישא את של שבת בער"ש דודאי היו כדבר שיש לו קיצצה ולא פטר ר' יהושע בתינוק אחד.

יש שתי' לקו' מרישא לסיפא, דאיפוק מתני' ונח' ר"א ור"י ברישא בהיה לו אחד בער"ש וא' בשבת, אבל בסיפא א' בשבת וא' אחר השבת לכורע חייב.

דעת ר' יוסי בטועה בדבר מצוה, לר' יוסי אפי' אין בעשייתו מצוה, הואיל וטועה בז לשם מצוה פטור, כדאמר ר' יוסי דחוזר אפי' על ציצין שאין מעכבין א' המילה [אבל לרבנן חוזר רק על המעכבין], וכדאמר ר' יוסי דהיוצא בלול ביו"ט שחל בשבת פטור אף דכבר יצא יד"ח משעה שהגביה ומשום דכך היה מנהג אנשי ירושלים, ומהא דאמר ר' יוחנן על ציצין שהם הידור מצוה, ה"נ היוצא בסכין של מילה והיוצא במצה פטור.

פ"ה ה"ו

אופנים דחייב על שחיטת פסח בשבת, שחטו שלא לאוכליו של למנוייו, לערלים ולטמאים חייב חטאת כיון דהפסח פסול ככה"ג, אבל שחט לאוכליו ושלא לאוכליו,

למנוייו ושלא למנוייו, למולים ולערלים, לטהורים ולטמאים דכל כה"ג הפסח כשר פטור.

שחט ונמצא בעל מום חייב דהוי שונג, אע"פ ששגג ולא ידע שהוא בעל מום מ"מ לא הוי טועה בדבר מצוה **ואמר ר"א** דקמ"ל לר"מ לעיל ה"ה דאפי' שחט לשם אימורי ציבור פטור, אבל לר"י בהדיא תנן לעיל דשאר הובחים שאינם ראויין ר"י מחייב, וכ"ש בעל מום, **ו"א דר"א** אתיא כר"ל לעיל ה"ה דיש בעשייתו מצוה כל דהו, אבל אי לא בעי בעשייתו מצוה, והטעם דבעל מום חייב משום דאין דרכו להתחלף, תק' מ"ט לר"א פטר ר"מ אף השוחט עגל לשם פסח, **ו"י** דאפשר דר"א לא בעי דבר שעבשייתו מצוה, ומ"מ בעגל פטור ובבעל מום חייב, כיון דשאני עגל שהוא דבר שזרכו להתחלף דסדור מתי שחטו, אבל בעל מום לא עומד לשחיטה, ר' יוחנן וכן אמרו בשם ר"ל דמתני' דבעל מום חייב, כר"ש ואליבא דר' יהושע, אבל לר"מ אף שחטו בעל מום פטור כל שחישב לעשות מצוה, [ואף דלעיל הובא דר"א כר"ל והכא אמרו בשם ר"ל, י"ל דר' אימי שאמרו בשם ר"ל לא ס"ל כן].

שחט ונמצא טריפה בסתר פטור דאנוס הוא דהוי' הול' לדעת על טריפה שבחלל שניקב א' מיא' אברים אבל טריפה שבגלוי חייב.

ננ **אנס במנויים על הקרבן**, שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן קודם השחיטה ונמנו על אחר, או שמתו או נטמאו דלא ניתנה שבת להידחות אצלם, פטור לפי ששחט ברשות ואנוס הוא, דלא היה לו לבדוק ע"כ, וע"ע במשך.

המושך ידו מפסח קרב שלמים, **לר' יונה** שלמים כשרים דדמי למותר הפסח, **ולר' יוסה** שלמים פסולים ירועו ועי' שיטתאבזר לז' ומ"ד פסח דקרב שלמים, דהתם איירי באבד ונמצא אחר שנתכפרו הבעלים, אבל משכו ידיהם ראוי היה ונזחה, והא דתני **והשוחט** פסח שמשכו הבעלים את ידן פטור, ולכא"ו הוי פטור וכשר דס"ד דטעם הפטור דהוי טועה בדבר מצוה, והא דחייב בבעל מום לפי שאין בעשייתו מצוה משא"כ כשמשכו הבעלים ידיהם דהוי שלמים אף נדשטח שלא לשמו, [ובאמת הן פסולין מצד אחר, דאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים, מ"מ כיון דמצד עצמו הקרבן כשר, שחשיב ית בעשייתו מצוה, ועוד דס"ל לריו' יבואר דאף דידעבב כשר], **אבל ז"ל** הוי פטור ופסול וטעם הפטור משום דאנוס הוא וכמו שנתבאר לעיל.

ר' יוחנן אמר דאין פסח קרב שלמים אלא שאבד ונמצא אחר שכפרו הבעלים אבל המושך ידו ירעה עוד שיטתאב' (כר' יוסה), והנ"נ צ"ל דפטור דמתני' היינו פסול ופסול.

שמואל אמר דכל שבחטאת מתה כיצאז בה בפסח קרב גופו שלמים וא' מהחטאות שמתות דהוי חטאת שמתו בעליה, והנ"ס פסח שמתו בעליו קרב שלמים, ואף תנן להדיא לקמן פ"ט המפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו לשם פסח לא לשם שלמים, י"ל דאוקי התם במפריש מעות, [ועוד דאוקי פסח דשמואל לא קאמר על מתו בעליו], ואילה"ק **ממתני' דפטור ופסול** דס"ד דמשכו בעלים ידם פסול דומיא דבעל מום, והא דחייב בבעל מום משום דהיה לו לבקור, אבל **י"ל דפטור וכשר**, אמנן דהוי נראה! דהק' על הא דמתו בעליו לעיל לר' יוחנן ור' יוסה, דמשכחי ידוהי פטור פטור, דלפי"ז אף דאין בעליו פטור ופסול, דתנן פטור על שתיניהם והלא דב' שמואל מבואר דאין מתו הבעלים כשר, וכן דשאני מוט בעליו דפטור וכשר, משא"כ משכח ידיהם דפסול דהוי כדחוי בידים, א"כ לעולם פטור ופסול, וכז"ת מ"ט פסול הלא גופו קרב שלמים, י"ל משום **דמתני' כר' יהודה** להלן דאין שוחטין את הפסח על היחיד, ואף דלר' יוחנן אין הפסח קרב שלמים מ"מ מדרת **מתני' שמואל**, (א.ה.) וליבאר השני י"ל דבעלמא הכשרי שמואל, אבל במתני' איירי דאחר שמת ונחר יחיד, והיינו דתנן **דלר' יהודה** **אין שוחטין את הפסח על היחיד**, אלא עד שימנו עליו שנים ופי' לא מקרא, וכיון דאיהו **ר' יוחנן**, דמתני' כשנתמנו תרתי וא' מיד שר, **אבל לר' יוסה** שוחטין את הפסח על היחיד.

אילה"ק כיצד מצינו פטור וכשר, כיון דתנינן פטור ברישא גבי שאר הובחים דשלמים לשם פסח והם ראויין ר' יהושע פוטר, והיינו פטור וכשר, דהיי' תני' בריש זבחים דשלמים לשם פסח כשר, ולפי"ז סיפא פטור וכשר, א"כ היכן אשכחון פטור וכשר כל דרודמא יבע"מ משמע פטור ופסול, ות' דתני להלן דמותר הפסח קרב שלמים.

שחט בחול ומשכו בעצרת ידו או מתו או נטמאו, לר"י כן ר"י בן ברוקה תעובר צורתו וילך לבית הפסול ימתין עד שיפסל בלינה ויהי נותר העצון טריפה, אבל לא ישרוף פסל כדנתניא בתוספתא פ"ו, כל שפסולו בגופו ישרף מיד, אבל בדם ובעצלים דהיינו מחמת דבר אחי תעובר צורתו ואף הדיו פסול גמור, ובגומא דמתני' פשיטא דמתו אף שורפין לפי שאין שורפין את הקדשים ביו"ט, והנהג נטמאו ומתו א"כ דחשיבי פסול בעלים, אבל ביה"ק מ"ט משכו הבעלים ידיהם הוי פסול מכשיר קרבן, דאי משכו מחיים הוי פסול בגוף, דל"ח מחמת דבר אחר, ואי נימא לאחר מיתה הלא אין משיכה לאחר מיתה, וצ"ל דאיידי מחיים

יכיון שיש לו רשות למשוך הוי מכשיר ול"ח דחייא בידים, וחשיב פסול בעלים.

כיצד צולין

פ"א ה"א

צליית הפסח בשפוד של רימון ותוחב בו הפסח כפי שיטתאב, **והטעם** דבעי של **רימון**, יש שאמרו לפי שכל העצים בוצצין משקין מלבד רימון, ואי איכא מים הו"ל בשל מבושל, אבל הק' ממ"נ אם העץ יבש אפי' כל העצים, ואם אינו יבש אפי' רימון לא, אלא שאני רימון מכל העצים שהוא יבש אף מבפנים.

תני ר' יהודה צוליה בשפוד של מחתה, ואף שאמרו לו שהוא ירוחו ומרתיתו ולא היו צלייה מחמת האש אלא אף מחמת השפוד, מ"מ כמו שהעץ אינו גשרף אין הרימון רותה, אבל מ"מ אמרו לו דשאני עץ ממכתה דאין חם מקצתו חם כולו.

אופן הנחת הפסח על השפוד, במתני' תנן תוחבו בשפוד מתוך פיו עד תני נקובתו ותחילה השפוד בתנור והאש למטה, וכיון דתוחב בפיו נמצא עמו בשפוד למטה, ולא יחליק הפסח דידר דם הכרעיים והמעיים דרך חלל שבצואר, אבל אם יעמיד את השפוד שבינת השחיטה למעלה יניסך הדם לתוך הפסח ולא מחני ליה צלי, ואיכא דתני דתוחב מתני' נקובתו לפיו, והיינו דחוזר והופכת אלא נמצא אוכל דם ס"ל, והנה הטעם תוחב דרך תני נקובתו כדי שיהא ראשו על כרעיו, וכיון דלכא"ו יחליק הגדי, י"ל דהופכו אחר שנצלה כדי שיוזב הדם.

נד בני מעיו וכרעיו של פסח, **לר"י** הגלילי נותנם לתוכו בצליה, **ולר"ע** בתוכו הוי כמין ביטול, אלא תולין אותו חוצה לו תוחב בשפוד למטה מהראש וכורך באופן שלא ישמט.

עטמא דר"י הגלילי דל"ח ביטול, דהוי כיוך עבה וחשיב **צלי**, **א"כ** דכ' ר' ראשון קריעי ועל קרבנו, **ונ"מ** לצלותו בגדי של חולין, **עוד** **נ"מ** **חתך** בשר שמוגדי וצלאו אף ששום כיוך עבה מ"ל כרעיים מ"ל בשר, ואי מקרא אינו ראשו על כרעיו, **עוד נ"מ** **צלאו** בהבל קדירה דאי כיוך עבה פסול דכה"ג אין האש שוטט בבלו, ואי מקרא כשר יהיה גזיח"ג, ואף דכ' **צלי** **אש'** ודרשו צלי קדירה, מ"מ הכא אין הכשר נוגע בקדירה ולא נצלה מקדירה.

משמעות 'עליו ויעל', לכונ' עי' היכא דכ' **עליו'** היינו בסמוך לו דכ' 'עליו מהם מנשה', והיכא דכ' **על'**, **לאבא שאול** סמוך למערכה כדתני לענין הלבונה שהיו מניחים אצל לחם הפנים, ולאבא שאול נותנים ברווח שבין שתי המערכות, והנ"ס ס"ל **לר"ע** דנותנים בסמוך לו, והיינו דכ' ראשו על קרבו ועל כרעיו, **ולרבנן** על גגה של מערכה, והנ"ס ס"ל כר"י הגלילי דנתן על הקרבו עצמו.

רבי דס"ל דלחם הפנים אף שנעשה ב' מערכות ש'ו לחמים, מ"מ אפי' עשה יד' חלות פ"י שהניח עוד חלה על ה' חלות, ס"ל כאבא שאול דעל היינו סמוך, דאי בעי ליתן את הלבונה על המערכת מ"מ הכשרי רבי, **ורבי ואבא שאול ס"ל כר"מ** דס"ל במנחות דרובח ותרבח ושלחנן יב' סמיחם דס"ל על האמות ביוניות פ"י אמה בת ו"ט בין אמה בין גין בין אמת כלים, וכשהיה נותן ב' לחמים של ה"ט נשארו ב"ט ללבונה, אבל לר' יהודה אמת בת ה"ט לא נמצא מקום ללבונה אלא ע"ג הלחמים.

שמו של פסח אצל צליה, **לר"ט** תוך בר שיש לו תוך וחיצון, וכריה"ג, **ולר' שמעאל גדי** מקולים לשון כובע נחושת, כיון שהיו תולין מעיו מבחוץ אצל ראשו, וכר"ע כן הגיה הגר"י במכילתא, ויש לקיים לגי' שלפנינו **ר"ט כר"ע**, ור"י כר"י הגלילי ור"ט היינו מעיו שהיו קובעין שר' ור"י [מאירי], ור"י קורא מקולם כלומר מכובד שהוא צולחו כאחת [רמב"ם].

אין אוכלין גדי מקולם בליל פסח בזמן הזה כדס"ל לחכמים בפ"ב דביצה משום שדומה לקדישים ויאמרו דמותר להקדיש ולאכול קדשים מבחוץ, והיינו שצלו את ראשו וכרעיו על קרבן, ואם שלק קצת אפי"ז גדי מקולם, אבל בליל י"ט של חג הסוכות וליל יו"ט אחרון של פסח מכניסין גדי מקולם, **ועגל מקולם** מכניסין אפי' בליל יו"ט ראשון דאין פסח בא אלא מהצאנ, אמנא ה"מ במקום שנהוג לאכול צלי בליל פסח דכה"ג אסור רק בגדי ולא בעגל, אבל במקום שלא נהוג לאכול צלי אפי' גדי ועקר אין אוכלין.
תודוס איש רומי הנהיג לאנשי רומי שיאכלו גדיים מקולסים בליל פסח ושולחו לו חכמים וכי לולי שהיה שאלת תודוס אין אתה ראוי לנידוי [דהור"א לפי שהיה שולח מעות לת"ח אבל לא משום שהיה בעל גארופין], ואמרו כל המביא את הרבים לידי קדשים בחוץ חייב נידוי.

אסור לאדם לומר לחברו שיקח לו במעות 'בשר לפסח' אבל מותר לומר '**בשר לצלות**' אע"פ שידוע שהוא לפסח.

נַה גרף את התנור וצלה בו וצלה מחום שבחלל התנור אף שאין בו גחלים **יִלְהֶם לִרְיָהּ** ד"אצ"ב דאי"צ שישלוט האש בכל הפסח, האם מהני, **אבל לר"ז** דבעי ליתן מעיו חוץ גלופו פשיטא דבעי שישלוט האש בכל גופו, **אבל שמואל דילה"א** אף לר"ז דעל אינו נצלה רק מחום האש, אלא אף מחום התנור וראיה דהלא צלייה בתנור על גחלים ממהרת יותר מצלייה על גחלים באויר העולם, **אבל אמרו** דלר"ע פשיטא דלא מהני והתנור אינו צולה אלא שומר על חום הגחלים.

צלי"ה

צליית הפסח באש, אין צולין בשפוד של ברזל שמתחמם מקצתו ומתחמם כולו, ונצלה הפסח מחום השפוד ע"י קצתו החיצון, דכ' **צלי אש** ולא צלי שפוד קדירה ואסכלה ומתכת ולא כל דבר, ואילה"ק דהנה דבפרשת נגעים גבי כ"י יהיה בעור מכות אש וגו' בהרת לבנה' וגו', והיינו ששאינה מורחת דכ' 'היתה מחית', ולא משתעשה צלקת דכ' **מכות אש**, אלא אף חוץ ואינה חיה, וככ"ז **צרבת המכוה'** שמקומה צור, ותקורם קורם דקלקפת השום, ותניא התם בספיא דחשבי מחיה לא שחין, ל"ד בנכוה ממואז אלא אף נכוהה התם במואז סיד ורחתו ובפסיס רחתו, ואף דרין טומאה במכוה שוה לשחין, מ"מ ג"מ לצרף חצי גרים מכוה לחצי גרים שחין, ומבואר דאש הוא ל"ד, וי"ל דשאני פסח דשנה לצלות לעכב דכ' 'ובבלי דאש הפסח', וגו' צלי אש' וכ' כי אש צלי אש, א"ל דוקא בפסח אש מעכב, דשאני פסח דכ' **תורה וחוקה'** וכל דכ' **תורה וחוקה'** מעכב כל האמור בפרשה.

דעת ר"ג בתולדת האור לת"ק אין צולין אלא באש כנ"ל, **אבל ר"ג** אמר לטבי עבדו לצלות על אסכלה כלי ברזל שצולין עליו בשר, דס"ל לר"ג דצלי אש לעכב נאמר דוקא בפסח מצרים דכ' בלילה הזה, א"נ דס"ל תולדות האור כאור, אבל כיצד ר"ג עביד מעשה כנגד חכמים שנח' עליו.

הא דכ' **גם צלי אש**, וגם לא תאכלו ממנו נא, קמ"ל **שלא יתבאר באור** שאינו צליה נמורה, והא דכ' **גם שלא לאכול 'בשר'** דקמ"ל דלא מהני **צלייה אחר ששלקו**, והא דכ' **גם 'מבושל'** דקמ"ל דלא מהני **צלייה אחר בישול** והחי' דאף בישול שהוא פחות משולק אל מהני צלייה מיד ששליקתו, ויותר ניחא לא גרסי' דלא מהני בישול אחר צליה.

מתי נאמר האיסור של נא ושביעת עצם בקרבן פסח, אכל כזית נא מבעוד יום איכא תני חייב דכ' נא ואף שלא בפסח, ואיכא דתני פטור דוקא בשעה שהוא בקום אכול צלי אש, שבר בו **עצם מבעוד יום**, איכא דתני חייב דכ' **י'עצם לא תאכלו** ב'ר, ואיכא דתני פטור דדוקא בשעה שהוא בקום אכול צלי, ובבבלי דרש דמכ' **בזית אכל** יאכל ועצם לא תחשבו ב' בשעה שהוא ראוי לאכילה יש בו משום ש"ע.

פסח שנגע בחורו של תנור הי פסול הגוף ויקלוף וישרוף מיד דכל שפסולו מגופו ישרף מיד, נטף מרוטבו על החרס פסול רק משום רוט הבולע בו וכיון דהוי ממשיך קרבן טעון עיבור צורה אבל אינו נשרף מיד דאינו פסול מגופו של קרבן אלא משערייו ודמי לכל הפסח.

נטף משריט על הסולת יקמוץ את מקומה, וה"מ בסולת ורתחתו, אבל בצוננת מותר דהרוטב תרתיא לסולת דלא אסרה תורה אלא שהפסח צליה מדבר אחר, ובבבלי אמרו דאין לאסור מחמת הסולת שנתחממה מהרוטב כיון דתחתה גבר.

פ"ה ה"ג

נַן סכו את הפסח שבישר, **האומר על תרומה** כדתן לעיל בפרק כל שעה, דאף שאין מבשלין את הפסח במשקין ומי פירות אבל סכין ומטבלין בהן, ודין פסח זה חבורת כהנים תאכל, וחבורת ישראל, בזמן שהוא חי תדיחנו במים, וכשהוא צלי יקלוק את החיצון, וה"מ אם סכו, אבל אם הטבילו לא מהני קליפה כיון דנבלע טבא אלא אסור עד כדי נטילה, דחייא דרוטב דבעי קליפה.

ר' ביסנא הורה דאדם שבישר, שירטגול באש הדולקת **משמן שריפה** פי' שנטמא והוא שריש, **שיבשלו** בישול מרובה ועי"כ פילוט השמן שריפה, [א.ה.י של יע"י מה מהני בישול או לפלוט האנזה מאש הדולקת ע"י שמן שריפה, וביותר אי נימא דס"ל לירי' דאיסור הגהה משום שריפה הוי איסור דאזי' ע"י דר"א תרומות פ"ה ה"ו, ושמא יל"פ כבונות ביאור הגר"ח"א דלאחר שנתנה איסור של בעיזן בעז עצים בפת, הקולו בתרומה דהיינו בישול ארוך ויחשב כאילו לא נתנה, א"נ דכיון דבישל שוב הוי כלא נהנה].

סכו בשמן מעשר שני לא יעשנו דמים עם בני החבורה לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלים, וצ"ל שאין פודין מע"ש בירושלים והיינו שלא יקח דמים עבור השמן ויחחלל המע"ש על דמים, והיינו דרך פריון, אבל אי"ל במריה שהעמות חולין, כיון דמשמע במתני' דהאיסור מחמת הדשמן

בירושלים, ומכירה אסורה אין חוץ לירושלים ולכן י"ל אין פודין דפריון שרי חוץ לירושלים אבל לא בירושלים דכ' כי ירבה ממך הדרן ונתתה בכסף'.

פ"ה ה"ד

ה' דברים הבאים בטומאה ואין נאכלים בטומאה דקרבן ציבור דוחה את הטומאה, **העומר** קומץ מנחת העומר שמקטיר והשאר נאכל לכהנים, אבל בטומאה אין השיריים נאכלים לכהנים, **שתי הלחם** שלחן עם כבשי עצרת ונאכלים לכהנים, אבל בטומאה אין נאכלים, **לחם הפנים**, ו**זבחי שלמי ציבור** פי' כבשי עצרת אבל אין שלמים אחרים לצבור, ו**שעירי ד"ח** שהושבר נאכל לכהנים בקדשה, ובבבלי פי' דלא הני שעירי הגללים, וקמ"ל בהני דקרבים אע"פ שאין נאכלים, [וענין מה דאמרו להלן].

שאר קרבנות ציבור גם באים בטומאה תחמידין שבכל יום ומוספי שבת ורגלים, ולא אמרו במתני', דמתני' קמ"ל דאין נאכלים אבל הני קרבים כליל.

שתי הלחם וכבשי עצרת, לר"ע לחם עיקר, ובן ננס כבשי עצרת עיקר, ואילה"ק דלפי"ו איכא ד' דברים הבאים בטומאה, כיון דתניא דמתני' חייש' לתרווייהו.

הפסח בא בטומאה ונאכל בטומאה דמתחילה בא בשביל אכילה פי' עיקר ציוויו לאכילה, וכשהותרה טומאה הותרה אף לאכילה.

מקור לקרבנות הבאים בטומאה, ו"א דילפי' להני דמתני' ממסח דכ' בפסח **מועדו'** ואף כל הקרבנות שזמנם קבוע קרבים בטומאה, ו**נ"א** כיון דלא כ' בכולם 'במועדו', לכך כל חד וחד ילפי' ממקומו, וילפי' להיורט בטומאה דתני רבי לענין היתר בשבת, והיינו דבפסח תמיד כ' 'במועדו' לומר שדוחין את השבת, ושאר קרבנות דאי"ל ללמוד תמיד שוה למקומו ובפסח שוהא בברית, **ילפי' מדכ'** בפרשת פסח **הוא יתעשו לה'** במועדיכם', אבל עומר וקרבן הקרב עמו, ושתי הלחם וקרבן הקרב עממן, ילפי' מדכ' **י'דבר משה את מועדי ה' אל בניו**, וכיון דקבען הכ' לחובה באים אף בטומאה, ומ"מ אין נאכלין בטומאה דכ' **והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל**, אבל בפסח לא דרשין כן דשאני פסח שעיקר מצוותו לאכילה כנ"ל.

פ"ה ה"ה

זריקה בפסח שנטמא מקצתו, פסח שנטמא הבשר והחבל קיים, **לנשא דמתני'** לא יזרוק את הדם ואף לר"א בדעלמה זורק את הדם אף שאין בשר וחלב, מ"מ פסח שאני דעיקרו עומד לאכילה, ואם נמצא החלב והבשר קיים, יזרוק את הדם, **ולר' נתן** אף אם נטמא הבשר יזרוק את הדם, **דיוצאין בפסח בזריקה בלא אכילה** דכ' **י'ושחטו אותו כל קהל עדת בני ישראל**, פי' דהזריקה עולה לית ישראל, ועי"כ דאכילה לא מעכבת ב'ר דא"ל **שיהא כזית לכאנ"א** [א.ה.י]. להוסיף דאף לרבנן אכילה לבסוף לא מעכבא כמבואר בפ"ה ה"ו, אלא בעי זריקה בבשר הראוי לאכילה].

זריקה בשאר מוקדשין שנטמאו מקצתן, אף שנטמא הבשר כיון דהחבל קיים זורק את הדם ואף לר' יהושע דבשאר קדשים אם אין בשר אין דם לפי דהדם מתיא את הבשר, מ"מ מודה דאם החלב קיים יש דם, כיון דדם מתיא אף האימורין למזבח, וכן אם נטמאו האימורים והבשר קיים אין זורק את הדם, **וה"ל ס' בנטמא הבשר ואבדו האימורים** דילה"א בהא דנטמא בשר והחבלים קיימים, והשאר דקום משום חלה או אפי' אבדו האימורים מ"מ זורק מחמת הבשר, ויסוד הספק תלוי בהא דנתן לקמן ה"ז דהציץ מרצה האם מרצה אף על הנאכלין למהוי זריקה מעליא וחשבני' כיש בשר, ואי"ד מרצה דזרק על הדם, [אמנם לא דהבשר שרי באכילה אלא דהוי כבך זריקה מעליא, והא דתקן מנחות ונטמאו נשרפו או אבדו שרייה לר"י פסולה, י"ל דפליגי דזקן בנשרפו או אבדו], ואין שהיחיו מודתן **לעיל'** ה' דברים באים בטומאה ואין נאכלים בטומאה ושמעי' דזורק את הדם אע"פ שאין השיריים נאכלים, ואמנם צ"ל דהרביה דזקא ממנחת העומר הקריצהיזי חוריקתה הדם אין שירייה נאכלין, אבל שאר קרבנות דהתם אף דאין נאכלים, מ"מ הלוינים קיימים, אבל דחה ר' מנא דאתאי כר"א דאף שאין שיריים יש קומץ.

נַן טומאת עובדין, והיינו שנשחט ע"י בעלי' מומין שאינם טמאים, [ואף בזר שחיתה כשרה], וזורקו טמאים את דמו דילה"ס האם טומאה הותרה בציבור או דחיה בציבור, ולא יאכל אלא בטהרה, **ר' הילא** הוכיח דהיינו דכ' **והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל** וכיון דבשר זה לא נגע בו טמא יאכל לטהורים אבל אילו היה טמא היה הפסח נאכל בטומאה, וי"מ דהספק אי הוי הותרה או דחיה אף בשאר קרבנות ציבור שאינם נאכלים בטומאה ובעי כשהבשר טהור, **ור' זעירא** אמר דהוי הותרה וכיון דהני דהפסח נאכל בטומאה ה"ז נאכל בטומאה, ושמע' דהני ס"ל לר"ז מדמבעי לר"ז בפסח הבא בטומאת דם אבל הכהנים והבשר טהורים, האם נאכל בטומאה והיינו האם כיון

דקרבן יחיד שנטמא דמו אין מתירין לו לזרוק הכא דהוי ציבור מתירין לו לזרוק חטין **בטומאה, ו"א** ד' כיון דאפי' בקרבן יחיד אם עבר זורק הורצה דמו דהציץ מרצה, ונמצא דפסח חטין בטומאת דם כשאר קרבנות, ול"ח הבא בטומאה, [והוי בעיאי היינו לעיקר דרין אבל מגזירה כשנטמא הדם אין אוכלין בשר, כדלהלן], ומ"מ ש"מ דפסח שבת בטומאה עובדין דקרבן יחיד אין הציץ מרצה והי"נ חשבי' הבא בטומאה, [ומבואר בירו' דקרבן יחיד שנטמא לא מהני רצינו ציץ לזרוק לכתחילה, והוא דלא כבבלי גיטין נ"ד, ומנחות כה:].

פי' להוכיח דטומאה דחיה אצל ציבור מדתני ר"ה דהנה כ' **ו'נשא אחרן את עון הקדשים**, ומינה דהציץ מרצה, וקדשיש' היינו עון הקרבים דאין הציץ מרצה אלא על בשר חלב ודם הקרבים למזבח, אבל לא על המקריבים שאין הציץ מרצה על כהנים טמאים, אמנם ביחיד שנטמאו וקרבים אם יש לו קרבן אחר ביאי, ואם אין לו אין מתירין לכתחילה אבל אם אין כהנים זורק הציץ מרצה, ומקריבים ביחיד אף אם אין כהנים אחרים ואף אם עבר זורק הדם אין הציץ מרצה, ובציבור אם יש לו מביא, ואם לאו זורק לכתחילה, ומקריבים אף אם יש לו ועבר זורק הורצה ומהא דלכתחילה בעי טהורים ש"מ דדחיהו אצל ציבור.

פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה, ה"מ בנטמא הציבור קודם השחיטה, אבל בא בטהרה ונטמא הציבור יורק הדם בטהרה ולא יאכל בטומאה, שחט בטהרה ונטמא הדם יזרק הדם בטומאה ולא יאכל הבשר בטומאה. **ר' לא בשם ר' יוחנן** אמר דרישא דנטמא הציבור אחר שחיטה **כר' נתן** דיוצאין בזריקה בלא אכילה, **ור' ירמיה אמר בשם ר' יוחנן** דאתאי אפי' כרננו, והדם נזרק ככל פסח הבא בטומאה, והטעם דאין הבשר נאכל כדי שלא יאמרו דאין פסח בא בטומאה ונאכל בטומאה חיישי' דלשנה אחרת יטמא העגלים אחר זריקה ויאכל בשר, אבל הק' דא"כ אף לא יזרוק הדם שלא יאמרו ראינו פסח בא בטומאה ונזרק בטומאה, ועי"כ דהברייתא כר' נתן ואינו נאכל מחמת דכל שבא בטהרה מתחילה אינו נאכל, ומ"מ וזרקין את הדם כר' נתן, א"נ אינו נאכל משום גזירה, ובזריקת הדם כיון דיוצאין ב' ידי"ח אין לגזור.

אופנים דמודה ר' נתן דאין יוצאין בזריקה בלא אכילה, מודה ר"ג בחולה וזקן, ובחבורה שנטמא העובד שלה פי' דהכתן העובד בה היה טמא, ונדחין לפ"ש, וכן בחבורה שנטמאת יבולת העבור.

ה' חבורות שנתערבו עורות פסחיהם, כולן יצאו לבית השריפה דעל כולן יש ספק בעל מום, ולכן אין עולין להקטירה, ופטורים מפסח שני דכיון דד' הביאו פסח כשר, איכא ספק חולין בעורה, יש שסברו דאתיא כר' נתן דמשמע אפי' נתערבו העורות קודם זריקה, פטורים מלעשות פ"ש, והלא בשעה שנתערבו העורות אין הפסח ראוי לאכילה, ועי"כ דאתאי כר' נתן, **אבל אמרו דאפי' כרנבן ושאינ הכא דהוי כספק נטמא בקבר התהום מודמים** חכמים לר' נתן דמהני זריקה ואף שאינו אוכל בשר, כדתני להלן ה"ז **דציץ מרצה רציני בקרבן**, אבל הגברא שהוא טמא טה"ג קאי עליו בברית מ"מ לענין זה מודה רציני ציץ שפיעל רציני בקרבן וכאילו נאכל וחשבי' כאילו נטמא הבשר אחר זריקה, **ולר' נתן זורק את הדם אפי' נודע קודם זריקה וזרק את הדם לכתחילה**, וצ"ע למה זורק לכתחילה הלא א' מהפסחים בעל מום, ונתן בזהנים עט: דם תמימים שנתערב בבבלי מומין ישפך לאמה.

נַת דעת ר"א ור"י מתי כשרה זריקת הדם, **לר' יהושע** אם אין בשר או חלב אין דם דכ' **אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו'** ובספיא דקרא כ' את דםם תזרוק ואת חלבם תקטיר וגו', ומשמע דבעי בשר וחלב כדי לזרוק את הדם, וכ' **וזריק הכהן את הדם על מזבחו** ה' פתח אלא מועד וזריקת החלב לריח ניחוח לה' ומשמע חלב אף שאין בשר, עוד נתן התם **שיייר מנחה שנטמאו או נשרפו או אבדו**, **לר"א** כשרה דמקטיר את הקומץ אף שאין שיריים כמו דזורק אף שאין בשר, **ולר' יהושע** פסולה, עוד נתן **קידש הקומץ שלא בכלי לת"ק פסול**, **לר' שמעאל** כשר דלא בעי קידוש קומץ בכלי, **הקטיר קומצו פעמים** פי' שלש הקטיר ב"א, כשר, ונמצא **לר"א** אם אין דם אין בשר אבל אע"פ שאין בשר יש דם, וכן אם אין קומץ שיריים אבל אע"פ שאין שיריים יש קומץ, **ולר' יהושע** דם ובשר וקומץ ושייריים תלויים זה בזה.

מודה ר' יהושע בנטמא חלב ובשר דאם עבר זורק, שהדם מרצה.

פ"ה ה"ו

דין פסח הבא בטומאה, יטמא הותרה בציבור, ואפי' היו הכהנים טמאים והקהל טהורים, יעשו בטומאה אף דיחידים שהם טמאים נדחין לשי' כדתנן בספיא.

מה נחשב רוב קהל, לר"מ שביטא דא שטאט אין מחצית כל שבת אין מבייאין פר העלם דבר יש ציבור, אא"י חטאו רוב ישראל דס"ל כל השבטים איקרי קהל, וה"נ גבי פסח הבא בטומאה ומתני' כר"מ, **ולר' יהודה** כל שבת איקרי קהל, ולכן חטא שבת אחר או רובו מביאים פר העד, אבל אפי' חצי כל שבת ושבת אין מבייאין, וה"נ בפסח אי נטמא רוב שבת א' עושין כולן בטומאה, וכן מוכח מדכ' שאמר הקהל ליעקב קודם שנוליד בנימין 'גוי וקהל גוים יהיה ממך' וגויים היינו מנשה ואפרים.

האם ציבור נגזר אחר שבט א', הנה ר"נ סד כר"י דשבת א' מביא פר העד, אלא **דלר"י** שבת שחרא גורא את השבטים, וכדכ' 'ונסלח לכל עדת בני' פ' י"ח שטא שבת א' בעי כפרה לכל ישראל דכ' 'כי לכל העם בשגגה' דמשמע כל העם, ו"ל ללמד פרט לתחילה בדודן וסוף בשגגה, ולר"ש אין שבת אחד גורר את כל השבטים אלא רק אותו השבט בעדת פר, כדכ' 'כי לכל העם בשגגה', והא דכ' 'ונסלח לכל עדת בני ישראל', פרט לנשים וקטנים שאינם מצטרפים לרוב ישראל או שבת.

מודה ר' יהודה דהא דכל השבטים מביאים פר ה"מ כשהיתה **הוראה מלשכת הגזית** וילפ"י להאי דינא מדכ' גבי זקן ממרא, ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לן פן המקום ההוא אשר יבחר ה', וילפ"י דאין שגגת הוראה אלא בב"ד הגדול, אבל דצ"נ אה אתי לבאר לרבנן דפליגי אא"י וס' לל דשעשה ע"פ ב"ד הוה שגגת מעשה ולא שגגת הוראה, הלא בהוריות ילפי' לה במתני' מפר העד' ואם כל עדת ישראל וגו', וזה לפרש טעמא דר"י לעי' מינן בקבול דאיכא גרידה משבת אחד לכל ישראל.

נ"ט חצי ציבור טהורים וחצי טמאים, לר"מ הטהורים עושין את הראשון, והטמאים את השני, **ולר"ש** הטהורין עושין לעצמן והטמאין לעצמן וכן בשבת אחד שנטמא, ואמרו לו דאין פסח בא בטומאה לחצאין' ויתבאר ונלן מה יעשו, **נ"א דאמרו לו היינו ר' יהודה דס"ל דאם נטמא א' מה מחלתו בא א' מהסדרים** של לחם הפנים, לר' יהודה **שניהם** יצאו לבית הפסול שאין הציבור חלוק, [אבל לחכמים הטמא בטומאתו והטהור יאכל], ונ"א כיון דאמרו לו לשון רבי' לו דהיינו חכמים דאזלי' בשו"י ר"י בלחם הפנים, א"נ לא ר' יהודה כיון דלר"י עושין כולן בטומאה דאמר ר"י גבי הריהי דיכולן נגרים אגב שבת א', וה"נ נגריין אפי' אחר מחצה מהציבור, [אבל צ"ע דמשמע לעיל דאין מחצה חשיב כרוב ואין מחצה חשיב ציבור].

דעת ר"מ דטהורים עושים את הראשון וטמאין את השני, אילה"ק אי מחצה כרוב, טמאין מ"ט עושין את השני, והא כמיעוט טהורין מ"ט עושין את הראשון וס"ד דר"י דאין עושין בראשון ולא יחידים, כיון דר"ל דאף יחידים עושים פסח ראשון ואמר ר"מ דמחצה טמאין הוו כיחידים וידחו לפ"ש.

הכרעת הרוב לדעת האמרו לו' דאין קרבן ציבור חלוק, הלא לידחות טמאין לפ"ש א"א שהרי לידירה הוו כרוב, וא"א שיעשו הטהורים בטומאה דהא הוו כרוב, אבל **לרב** במשמאין א' בשרי, **ולשמואל** משלחין א' לדרך רחוקה, והיינו מכ"ז בהירושלמי כמריע על הטומאה, אבל למ"ד דאין יחיד מכריע כדכ' לא תוכל לזבח באחד' בשביל יחיד משלחים שנים, [א.ה.א. אבל לרב אי"צ לסמאות שנים דע"י טומאת א' מהטהורים רבים הטמאים בב' על הטהורים, משא"ל לשמואל דע"י שילוח א' רק נחסר מהטהורים, אבל אלא התרבו הטמאים, דידרך רחוקה כמאן דליחא' דאי מצטרפים אל הדרך רחוקה לטמאים, מ"ט משלחין שנים ולא סגי בחד, והחוצ"א כדכ' לדרך פ. הוכיח כן מהא דמחשבין טמאין והטהורין ע"פ העומדין בעזרה].

באלו טומאות חשיב פסח בא בטומאה ר"א אמר דאף טמאין מגע נבילה ושרצים עושים בטומאה ואף דיכולים להתירו לאוכל הפסח לערב, וא' דקרא איידי טומא מת דכ' 'פי יהיה טמא למגע אדם' מ"י, בבבלי דאזל האל אף טמא מת וחל שביעי של בער"פ עושין בטומאה, [וה"נ ס"ל לרב לעיל, דמטמאין אותו בשרץ], **וה"מ** דאמר ר"א דעושין בטומאה כשאין שם מים לטבול אבל אם יש מים שוחטין וטובלין עליו וקרא דדחי לפ"ש איידי כשאין מים, [ואף דטבוי"י ג"כ אכל האל אף לערב, מ"מ לא הוי כטמא לנפש], וזהו דפליג [א.ה.פ. על ר"א ואין עושין בטומאה על טמא שרץ, והיינו כשמואל חולץ דאין מטמאין בשרץ אלא משלחין חוץ לעזרה, וטמא שרץ שוחטין עליהן את הפסח ואוכלין לערב], ס"ל דכיון דמן הדין חזי לאורחא שוב אינו נדחה.

טומאת כהנים וכלי שרת, הובא במתני' דכהנים טמאים והקהל טהורים יעשה בטומאה, ור"א הוסיף אף טומאת כלי שרת, טומאת ידים למ"ד דאיכא טומאת ידים במקדש, וטומאות סכינים.

שליש טהורין שליט טמאין ושליש זבין דובין אין עושין פסח בראשון ואפי' רוב קהל זבים כדילפי' טמאין פ"ט, **לר' מנא** דאין עושין וטמאין רבין על טהורין ועושין טמאין, וחזין אין עושין את הראשון כנ"ל ולא אלא השני דאין תשלומין לפסח הבא

בטומאה, ונר"י חשיב לזבים כמומר בהוריייה דאינו מצטרף למחצה ישראל להיות רובן מביאי קרבן, וכן אין מצטרף לאלו שלא שגגו, דהמורד אינו מעלה ואינו מוריד והורד נדונים כמחע"מ דנת' תנאי' לעיל כיצד עושין.

ספק מי נטמא בבני חבורה עושין פסח שני, ובציבור, לר"י יעשו כולם בטומאה, **ולתני ר"ה** רק הספיקות יעשו אבל הטמאים ודאי לא יעשו, וכן ערבי' בכלים טהורים מחמת הספק, **ומסתברא כתני ר"ה** דטמא ודאי ענוש כרת על אכילת פסח זה.

ע"פ איזה רוב אזלי' בהוראה ובפסח, בהוראה אזלי' אחר רוב שיבת א"י והיינו מלבוז חמת עד נחל מצרים, כדכ' 'ויעש ישראל בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו' רפי' בבבלי דאין קריי קהל אלא הישבינ בתוהא א"י, ובפסח אמר רובי הנכנסין לעזרה, ומשערין בכל העומד להכנס עזרה ולא אזלי אחר כל כת וכת, [א.ה.ו.לפי"ז ילה"ק לר' מנא לעיל הדובים נמנים על הטמאים והטהורים, ועל"י חזוי"א זבחים ד' טו' דכ' לבאר דכיון דמנעינן מן הדין הוו בכלל הקהל].

פ"ח ה"ו

ס מתי הציץ מרצה, נוזק דם הפסח ואח"כ נודע שהדם טמא, הציץ מרצה והבשר נאכל לטהורים, וה"מ שנוזק ואח"כ נודע, אבל נודע קודם זריקה אין הציץ מרצה, וה"מ דנודע אחר שנתקדש הדם בכלל, אבל קודם הציץ הוה מקביל מים, אכן בשאר הקרבנות הציץ מרצה כקרבן נזיר ומהני קרבן זה להתיי הנוזר כיון שטומאה למתים.

אין הציץ מרצה על טומאת הגוף של הוורק או הבעלים, והקרבן פסול והבעלים עושין פסח שני, **לרב טומאת התהום** פ"י טומאה שאין יודע בה אדם אפי' בסוף העולם וכגון שנקבר המת ע"י קבר או גל, ובכה"ג **הציץ מרצה** ואף שאין הבשר נאכל מ"מ חשבי' כנטמא אחר זריקה פ"י בשעה שנודע לו, וה"נ בניזר.

ציץ מרצה בספק טומאת התהום ואף כדבשי טומאה אמרי' טומאת התהום, דאמרו כמאן בבבלי המוצא זמן מובדל לאורך הדרך, **בפסח דכ'** 'או בדרך רחוקה לכם' ולכם היינו בגלוי, וכן בניזר דכ' 'וכי ימות מת עליו' עליו בגלוי, אבל קבר התהום אינו בגלוי.

טומאת התהום בציבור, י"מ בקרבן ציבור שנטמא העובד שלה טומאת התהום אי הוי פסול, או ילפי' מפסח נוזיר, ואמת דאף בשאר קרבנות אפשר לשאול, אבל בפשטות לשון הירז' משמע דאיידי בפסח ונטמא הציבור, אבל צ"ע למ"מ דהלא טומאת הציבור הותרה בפסח, ושטמ' א"ל בדעת ה"מ דבדאי' טומאת התהום מתא רק אחרי זריקה, אבל בספק מהני אפי' נודע קודם שנוזק הדם, ומבעי בספק טומאת התהום למ"ד דטומאה דחוייה בציבור אי שרי לזרוק הדם לכתחילה, יש שנטמא ק"ו מייחדי פסח ונזיר דהוורע כחו בטומאה שאם טמאין בטומאה ידועה ידחו לפ"ש, ויפה וכוהו בקבר התהום, אבל יש לדחות דקולת היחיד חומרא אצל ציבור כיון דיחיד שנודע לו אחר זריקת דם הפסח שנטמא בקבר התהום, אף קולא שאינו נדחה לפ"ש, אבל בציבור הוי חומרא דכהה"ג אין הבשר נאכל משא"כ קודם הוריקה דהבשר נאכל כדיון פסח הבא בטומאה, **וכע"ז בניזר** מניינו קולא וחומרא בטומאת התהום, דנוזיר טהור שהביא קרבנות ונודע לו אחר זריקה שנטמא בקבר התהום, אי"צ עוד קרבן, אבל נזיר טמא דריו לפנות ז' ימים ולהביא קרבנות בשמיני, והנה אם נטמא ביום השביעי מונה עוד ז' ימים ומביא קרבן א' על הכל דהוי טומאה ארוכה, וכן לעולם כשנטמא בשביעי, אבל אם נטמא בשמיני אחר שהביא חטאת מביא ב' קרבנות כיון דהתחיל למנות נזירות טהרה ואח"כ נטמא שוב, ולפי"ז אם נטמא בקבר התהום בשמיני ונודע לו בשמיני מביא ב' קרבנות דמחמת קבר התהום חשבי' כנטמא רק אחר שהביא את החטאת.

העובד יש לו דין קבר התהום, **בפסח דכ'** 'לכם' בין לו בין לעובד, אבל אין להוכיח מקו"י דעובד אפי' חוליה וזקן משא"כ בעלים, כיון דבעלים טמאים משלחין קרבן בשאר קרבנות משא"כ כהן העובד, **וכן בניזר** אין דכ' 'עליו' ומשערי' רק בעלים, מ"מ מדתנן נזיר ועושה פסח ש"מ דדינים שוה.

סא מה נחשב קבר התהום, מת שנקבר מאלייו בקש תבן עפר או צרורות, אבל הנקבר במים ואפילה ונקיקי הסלעים אי"ז קבר התהום אע"פ שאין אדם רואה, מ"מ כיון שאינו מכוסה ל"ח קבר התהום, **דכל שעתידי להפנות אי"ז קבר התהום** אבל מים עתידין להפנות, ואפילה להאי, אבל תבן הדרך לבטלו, ואתאי דלא רכ' 'יוסי דהנה במבוא דתוספתא דאהלות פט"ז בית שמלאו עפר או צרורות ובטלו כהל העפר לבית וטהאלי בוקעת ועולה, ואין הבית חוצץ מהטומאה, ואמר ר"י דתבן ובטלו בטל דוקא כשבטלו, והכא אמר דחשבי' קבר התהום גם ללא ביטול לקרקע.

פ"ח ה"ח

הנה געבויען יפ"ט ה"ג מבואר דתבן אפי' בטלו אינו מוטל, אלא בין ב' חצירות דאם נתן בן תבן אפי' בטלו אינם מעריבים עיובא א' להתייר טלטול תבן [חצירות], וס"ד הנה דמתני' דהתם דלא רכ' יוסי דאמר כנ"ל כ"ש תבן שהוא כעפר כשאין עתיד לפנותו, ויש עפר שהוא תבןן שעתיד לפנותו, אבל אמר ר' יוסי בר' עפר דמתני' ככו"ע ור' יוסי באהלות דקאמר שהתבן בטל איירי כשבללו עפר.

חריץ מלא תבן ושחיפהו במחצלת בטל בן ב' חצירות, אבל הק' דהלא אם מילא במחצלות או בנזר, בטל, וילה"ס ב'מילאהו חציות אי הוי כעפר ובטל או כתבן ואינו בטל, ובשם ר"ל אמרו אפי' ברוק כיון דמים מבטלי מחציתא ואף דא"א לפסוע שם, מ"מ עומק החריץ אינו נחשב למחצצה.

עוד בדין קבר התהום יש שאין אדם זוכרו, ואייירי כשמצאו קמצוץ מרוסק וחליטן שנקבר ע"י אבן או גל, אבל אלה"ה יש לחוש דאדם שקברו שם יודע וכו"ל דהקובר ג"כ מת הלא מוקמי' חי בחזקתו.

אין עושה קבר התהום אלא המת בלבד, הנה א"י"ל לאפוקי בבלה, כיון דר"ל ק"ו ממת שטממא באהל ויש לו קבר התהום לנבלה שאינה מטמאה באהל, אלא י"ל לאפוקי **משכב ומושב** הוב שנומא, דאין הציץ מרצה עליהם.

טומאת עובד בשאר זבחים הנה תנן על הזבחים שקיבלו פסולים את דמם פסל, והיינו זר אונן קודם קבורת המת, טבו"י של טומאות שלא הוצרכו לקרבן, ומחוסר בגדים כה"ג פחות מו' וכנהו הדיט פחות מד', ומחוסרי כיפורים זב ומצורע פחות מה' והעריכו שמשן, ושיאנו חרוץ' דיים ורגלים מהכיר, ערל כהן שמתו אחיו מחמת מילה, **טמא**, או שקיבל הדם כשהוא יושב, עומד על כלים משום חציצה וכן על בהמה או על חברו, ואמרו **דרומאי** דטמא היינו טומאת זיבה וצרעת, אבל טמא מת אינו מחלל דיעבד לפי דהותר מכללה בטומאות רביים בפסח אבל טומאת זבין אף הותרה כדלהלן פ"ט, וכן שאר טומאות דהותרו בציבור ילפי' מפסח לחד מ"ד, **ולר"ל** איירי בטומאת מת, כיון דיש להוכיח מבעלים דמביאים בטומאה, ובטמא מת בפסח אין מביאים, וודאי דעובד שכל השנה אינו עובד בשאר טומאות דלא יעבוד בפסח בטומאת יחיד ואף שאר קרבנות פסל, [וכע"ז הק' ר' יצחק להלן דהלא אלא ילפי' יחיד בפסח מרביים, וה"נ לא נילף עובד], ועוד הק' ר"ל דתנן הציץ מרצה על טומאת דם ואינו מרצה על טומאת הגוף, והיינו דר"ל ס"ל דמתני' בין בבעלים ובין בעובדין, אבל לדרומאי אילה"ק ממתני' כיון דמתני' בבעלים אבל כהן הטמא שריף מרצה ולא משום צ"ץ אלא משום שהותר מכללה בציבור, ודלתני' נזיר דאין הציץ מרצה על טומאת הגוף בו, והלא א"א לאוקמי בבעלים דהא נזיר שנטמא אין מביא קרבנות אלא לאחר שגמר נזירותו, ונזיר שנטמא מתו נזירותו, [והיה אפשר לאוקמי בניזר שהביא א' מקרבנותיו ואח"כ נטמא דצריך ליטרה ואח"כ להביא שאר קרבנותיו כמבואר בניזר פ"י, אבל כ"ל הוסי' ע"ז דאין כהנ"ג סותר נזירות ז' ימים, ואף לראש"ש דם א"א נזירות עשר נזירות מהרה מ"מ משמע דהוי דין סתירה שסותר קרבנותיו], אלא י"ל בעובדין דבשאר קרבנות הציץ מרצה על טמא מת, משא"כ נזיר שלא הותרה טומאה מכללה, ולדעידם קתני פסח בבעלים וגו' בבעלים.

לדרומאי יש להשיב על ק"ו דר"ל הג"ל דשאני בעלים דחולה וזקן פסולים, וכן דמילת זכריו ועבדיו מעכבת דכ' 'המול לו כל זכר או קיבור'.

סב ר' אמי הק' על מתני' דזבחים הג"ל דא"ל דטמא היינו זיבה וצרעת, כיון דנילף בכ"ש דהא דתנן מחוסרי כפרה ואף לאחר טבילה מטמאין ודאי א' דקודם טבילה, וכן טבו"י אי"ל טבו"י ממת, דאם טמא מת אינו מחלל אף טבו"י אינו מחלל, וכ"ת טבו"י משרץ הלא לא גרע מטבו"י דמת שאינו טמא, [ותנהו ק"ו ע"ז מטבו"י ילה"ק גם למ"ד דאוקי בשטמ מת, אבל י"ל כדא' דהא ה"מ מ"א מורו גם טבו"י], אלא פ"י לדרומאי ילה"ק כיון דאיידי בחד בריה מ"א מורו גם טבו"י], אלא פ"י ר' שמואל בר יודן במגע זב דטמא טומאת ערב ואי"ז מחוסר כפרה, ורבנן פ"י לכולהו זבוב, והיינו טבו"י בריאה אחת דטמא טומאת ערב, טמא בב' ראיות טומאת שבעה ואינו מביא ומחוסר כפרה בב' ראיות.

ק"ה לדרומאי האם מגע זב זכזב, ופסוטו דהוי כזב כדכ' 'ונשא אתה את עון הקדשים' וכל א' המקריבים, אלא קרבין והיינו דם שנטמא במגע הזב, וה"נ מקריבים היינו מגע זב, וש"מ דציבור מגע זבים וזבות אין עושין את הפסח.

מקום שריפת הפסח ושריפת נותר הפסח, **נטמא הפסח** שלם או רובו שורפין לפני הבזיה מעצי המערכה בבית הדשן שהיה בהר הבית והיינו דפסח טמא בעי שריפה במקום אכילתו

ומן הדין שרפי' בכל ירושלים, אלא כדי לפרסמו להודיע שקלקל בו שורף בבית הדוש, ואף שנהנה מעצי המערכה, מ"מ לב ביד' מותנה עליהם, אבל פשיטא דאסור לשרוף בביתו מעצי המערכה כדי שלא יבוא להנות מעצי המערכה, ואף אם רוצה להביא עצים מעצמו אינו רשא' מטעם שיתבאר.

נטמא מיעוטו של פסח וכן נותר שורפין בחצריהם או בגנותיהן מעצי עצמן, וצייקנים צרי עין שמקמצינ משהלא שורפין לפני הבירה בשביל להנות מעצי המערכה והנקה עליהם דמותן ציפורנהו אף להפסול משלושה מוצאי ליד עבירה, ודוקא ציקנים שרי, ולא אדם אחר, וכיון דרוצים לבייש ולהודיע שהוא צייקן, לא התירו לה שנטמא לו כולו או רובו שיביא עצים מעצמו לפני הבירה, דאם יביא לא יתבייש הצייקן לשרוף שם, וראיה מדקרי' להו צייקנינ' פי דרק בדיעבד התירו להם כדי לבייש, אבל אין לשורף לכתחילה, ולס"ד הור"א דנטמא כולו חייב לשרוף בפני הבירה, ונטמא מיעוטו רשות, אבל שרי לכתחילה, וקמ"ל דמיעוטו ונותר הוא רק דיעבד, והא דגבי אכסנאי התירו דהוציא מירושלים אף להפסול שורף והכא משמע דהוא רק דיעבד, י"ל דקל הוא באכסנאי שהדר חוץ לירושלים ואין לו עצים מעצמו ודשורף מעצי המערכה אבל בעלמא לא.

מהו לפני הבירה, לר' יוחנן מגדל בהר הבית דנקרא כך, ולר"ל כל הר הבית קרוי בירה, דכ' 'ולעשות את ולבנות הבירה אשר הכינות'.

פ"ו ה"ט

פסול בגוף ופסול מכשיר בפסח ובשאר קרבנות, הפסח שיצא חוץ לירושלים ונפסל משום יוצא או נטמא ישרף מיד ואי"צ לינת לילה כדי שתעובר צורתו פי' שיבוא לידו נותר, וס"ל לת"ק להלך דכל פסוליו בגופו נשרף מיד, ולכ' פסוליו נשרפו בדר אורי תעובר צורתו ולכן אם נטמאו בעלים או מתו והוי פסח ללא אולקין להיינו פסול מחמת ד"א, לת"ק תעובר צורתו ויצא לביט השריפה ומהני עיבור צורה, לרש"י דחשיב בכך פסול בגופו, ולתוס' כיון דהוא נותר אינו ביוין כ"כ, ולר"ב בן ברוקה אף פסול מחמת דבר אחי ישרף מיד שאין לו אולקין.

פיגול היה פסול הגוף ונשרף מיד, ונטמאו בעלים או מתו הוי פסול מכשיר וטעון עיבור צורה, וכמבואר במתני' ב'ד ת"ק.

סג תנאים דס"ל מכשיר נשרף מיד, מבואר לעיל דר' יוחנן בן ברוקה דאף פסול מכשיר נשרף מיד, וכן ס"ל לר' נחמיה דאמר דהא דשרפו ביום השמיני למילואים ודרש דרש משה מאת בני אהרן, מפני שהיו אווננים ואונן אסור בקדשים בכ"ז שמעשה שרי דכ' ביה לא אכלתי באוני ממנו,]והיינו פסול מכשיר נשרף מיד], ולרש"י ור"י פי' דשרפו מפני הטומאה, והא דהק' לר"ג אי מפני איננות הוי"ל לשרוף לג' השעירים היה שיער החטאת ושעיר חטשון ושעיר ר"ח דאותו יום היה ר"ח, י"ל דס"ל לר"ג דשרפו שלשש, והא דהק' דהא דהא פנחה היה עממה היה אלה היה אחר, י"ל דעדיין לא היה כהן וס"ל לר"ג דנתמנה לכהן רק אחרי שהגה את זמרי כדכ' 'תחת אשר קטא' וגו', והא דהק' הלא אונן מותר לערב מד"ת י"ל דס"ל לר"ג דאינו מותר לערב.

ר"י הגלילי ג"כ ס"ל דמכשיר נשרף מיד, דתנן **חטאת שקיבל דמה בב' כוסות**, יצא א' מהן לחוץ ונפסל משום יוצא הפנימי כשר, ואם נכנס א' מהן לפנים פי' להיכל ודם חטאת שוננס להיכל פסול כדלהלן, **לחכמים** גם החיצון פסול, ולר"י הגלילי החיצון כשר,]ואמר ר"י הגלילי לחכמים דאם בחוץ מחשבה פוסלת כשחושב לזרוק שם, ואפ"ה דם שנשאר כשר, כ"ש דאם נכנס לפנים דאין מחשבה פוסלת שם, דדם הנשרף יהיה כשר ויתבאר בהמשך עוד במח', וכיון דלר"י הגלילי החיצון כשר ש"מ דאין נכנס פוסל את הקרבן וע"כ דדם הנכנס הוי מכשיר ור"ה תקצף משה להם שמע שיער המילואים הן לא הובא את דמה אל הקודש, ושמע דאם היה בא כל דמה לקודש שפיר נשרף, ולפ"י **לחכמים** דפסלו את הדם שנמצא במחיצתו כשחלק מהדם נכנס לפנים הוי פסול הגוף דס"ל 'הן לא הובא מדמה' אפי' מקצת דמה אבל אם היה בא מקצת דמה שפיר נשרף, וכדכ' 'דלי חטאת אשר יובא מדמה' אפי' מקצת, ור"י הגלילי דרש פסול נכנס מדכ' 'הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה',]והוי קו' לר"ע פי' לחכמים הג"ל], והא דכ' 'מדמה' י"ל לר"י הגלילי דמקרא זה קאי בחטאת הפנימיות פי' בפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, ללמד ל"ת על איתלתן ושפסוליהן נשרפים בבית הבירה.

דם שוננס להיכל לכפר **לר"א** אפי' לא כיפר פסול, ולרש"י רק אם כיפר, **ולר' יהודה** רק [פ"מ], אם הנכנס שוגג פטור עוד אמרו **הציץ מרצה על על דם טמא** ואינו מכפר על שאר דמים הפסולין כגון לו ויוצא.

פ"ו ה"י

מתי שורפין לנותר הפסח, העצמות שנאסרה בהם שבירה ויש בהם מח והיו נותר הטעון שריפה, והגידין פי' גיד הסמול לגיד הנהש שנאסר רק מדרבנן והאכלו פטור, אבל גיד הנהש עצמו אסור מד"ת וחייבים עליו ולא חל בו דין נותר, ונותר, ישרפו בטז' אף דנפסלו בבורק טו, מ"מ אין שריפתן דוחה שבת ויו"ט ולכן אם חל להיות בשבת ישרפו ביו'.

סד שבידת עצם שאין בה בשר כגון שגרד הבשר ממנה, לר' יוחנן אסור אבל אינו לוקה עליו כדלהלן ה"א ופי' בבבלי דכ' בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו, ולר"ל לכתחילה שובר, ואילה"ק מ"ט במתני' אינו מוציא את המוח קודם שיבוא זמן נותר וכן דאיתא מכ' שבקולית דאף לר"ל איכא בה שבידת עצם כיון דיש בה שיעור אכילה ע"י המוח שבהם, והא דשורפין את העצמות בטז' ולא מוציא את הבשר ושורפו, יש שסברו משום דס"ל דכל שיש בו בשר איכא ש"ע אף בפסול אבל אפשר"ל דלית ליה ש"ע פסול, ומ"מ מתני' כר' יעקב דכל שהיה לו שעת הכושר ואח"כ נפסל או נטמא אסור בשבידת עצם ואמרו בבבלי דע"כ מתני' כר' יעקב דאי אין חולצין את הפסול מ"ט תנן להלן להדשבור את הטמא אינו לוקה.

ר' אמי אמר להדשורף יש בו משום ש"ע ולכן שורפין בטז' והיינו דאל"ה תק' מ"ט נשרפים הלא אפשר להביא גחלת [בנערץ] ויוציאה את המוח, ונפליה על ברייתא בתוספתא הדשורף בגידין עצמות אין בו משום ש"ע, ואם דבטז' יש לשרוף אף שיש בו ש"ע, י"ל דשאני שובר לעשות נקב משורף את כולו, אבל להלן בירו' משמע דגם שורף את כולו הוי ש"ע, וצ"ע.

האם נזקק על מח שבשעם, לשמואל נמנים על פסח על מח שנבראש לפי שיכול להוציא' פי' לגרוד בקיסם דרך און, ולא על מח שבקולית שאין יכול להוציא, ולר' יוחנן נמנים אף על מח שבקולית דאפשר ע"י שריפה, ולר' יעקב ב"א בשם ר' יוחנן לכתחילה אין נמנים על מח שבקולית ואם נמנה נמנה, והנה כיון דדיעבד נמנה, ע"כ דשורף אין בו משום ש"ע, דאל"ה אף דיעבד לא נמנה, והא דאינו שורף ונמנה לכתחילה, משום אבדן קדשים דפעמים שורף את המוח ונמצא מאבד קדשים בידים, כ' בתוס' דהא דבמתני' אינו שורף ומוציא את המוח כיון דאיכא טירחא.

הא דלשמואל אינו שורף ונמנה על מח שבקולית דהא ע"כ לשמואל לית בשריפה משום ש"ע דאיכ' כיצד שורפים בטז', י"ל דלעולם שורף כשבור וס"ל כר' יעקב דהבא בכושר משעה ראשונה יש בו משום ש"ע וכיון דשורף כשבור לא מצי לימנות ולהוציא את המוח, וכ"כ כיצד שורף טו"ז היא הנותנת דלא הוי שעת הכושר, ושרי לשרוף, ומ"מ אסור קודם טו' דאיכ' יוציא את המוח ותו לא פסול והדר דיניה להיות אסור בש"ע וצ"ל דאף בטז' אסור בשבידה דאיכ' יוציא את המוח ע"י שבידה וינתה מהעצם.

אין שורפין נותר בשבת ביו"ט, והנה ללא מיעוט מקרא הור"א דאתי עשה דבאש תשרפו' וידחה לאו דכל מלאכה,]ונ"ע יר' ביצה פ"א ה"א, ושבת פ"ב ה"א], ואמרו מדרכ' ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו' היינו אחר ב' בקרים שטו' טז' פי' והנותר בבורק על ב' בקרים באש תשרפו,]ומכאן דאין שורפין קדשים ביו"ט, ומעתה אפי' שיצית האור מעיו"ט כדי שתשרוף דמלאה ביו"ט אסור, דמ"מ הוי שורף ביו"ט], ואי"ל דאכתי ליכא ראיא דמילתא טו' ניסן וזמן זמנו דהלא אין שורפים גם במבואי יו"ט כיון דכ' 'והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף' אף דשלמים נאכלים רק לב' ימים ולילה אחד.

ביעור חמץ שנגמר בשבת בערפ"ש שחל בשבת, למ"ד היינו ר"י דלעיל פ"ב דיליף ביעור חמץ מקדשים ואין ביעור חמץ אלא שריפה אסור, ולמ"ד היינו חכמים דלעיל פ"ב דלא יליף מנותר שרי.

אילה"ק על הא דאמרו בפ"ב דשבת דאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט, משום דאין מבעירין את התרומה ואת הקדשים ביו"ט, והלא תיפ"ל דאין מבעירים את הקדשים בלילה כיון דהך מתני' כר' ישמעאל דתינוק אף דקדים השמיני אינו נמול אלא ביום מ"מ אם עבר ערב נמול בין ביום ובין בלילה, וה"נ קדשים לאחר היום השלישי נשרף בין ביום ובין בלילה.

פ"ו ה"א

הנאכלים ונמנים עליהם בפסח כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך אבל מה שאינו נאכל בשור הגדול אף דעתה הוא רך בגדי, מ"מ אין נמנין עליהן דאולי' בתר בסוף, וראשי כנפים

והסחוסין ג"כ נאכלין ונמנין עליהם, ואף דסופן מקשין, כיון דאף בשור הגדול נאכלים ע"י שילקה פי' ביטול יתר,]ראשי כנפים סחוס שבראש הכתף, וסחוסים היינו סחוס חזה, וצלעות הקטנות].

גידין הרכים גיד בשר הנאכל לעולם, **לר' יוחנן** נמנין עליהם ולר"ל אין נמנין ויתבאר להלן בטעם מח'.

סה אלו שעורותיהן כבשרן לטמא משום גבלה, עור אדם וחזיר של ישוב, ולר' יוסה אף חזיר הבר, וכן עור חטרת חטוטרות של גמל הריק, לא שלא נטען עליה משא, ועור חטרת עגל הרך כל זמן שחוק, ועור הפרסות ועור בריה הבושת בית הרחם, ועור השליל של עובר הנמצא במעי בהמה, ועור שתחת האליה עור רך שבנוג, ועור האנקה כח לטאה וחומט ולר' יהודה הלטאה כחולדה שאין עורה מטמא, ולר' יוחנן כן גורי כל ח' שרצים יש להם,]וכל עורות הנז' אם הילך בהם כדי עבודה פי' שהילך ד' מילין, חטורין חוץ מעור אדם דאף אם עיבדן מטמאין ופי' בגמ' כדי שלא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין], לר' יוחנן עורות הנז' נאמרו לענין איסור אכילה משום שרצים, וטומאה, אבל לא ללקות עליהן, ולר"ל מח' אף לענין ללקות.

אילה"ק על ר' יוחנן דעור ל"ח כבשר ללקות, מדס"ל דנמנין על גידין הרכים ומשמע דגידין כבשר, די"ל דשאני עור דסופו להקשות אבל גידין לעולם יכין, ואילה"ק על ר"ל דאף לוקין עליו והיינו דעור חשיב כבשר מדס"ל דאין נמנין על גידין והלא כ"ש גידן מעור דל"ח כבשר, די"ל דשאני פסח דכ' 'ואכלו את הבשר' ודרשי' גידין.

רבנן דקסרין שנו למח' ר"י ור"ל דגידין איפכא ולר"י אין נמנין ולר"ל נמנין, ולפ"ז לא תק' לקו' הנז'.

השובר את העצם לוקה, ושיעור החיוב, י"א כדי שתהא הדי חמורתה על זקב כל שהוא והדי מרגשת, וכ"ש ציפורן והדי מרגשת יותר, וי"א דוקא ציפורן חוגרת בו אבל לא יד, ולר' יוחנן ור"ל אינו חייב עד שישבור עצם שיש עליו כושר ושובר במקום בשר אבל אם שבר במקום אחר שאין עליו כושר בשר פטור ופי' בבבלי דכ' בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו' דיש חיוב במקום שיש שיעור אכילה, אבל תמנו דלפי"ז לעולם אינו חייב עד שירסס באבן דהלא בסכין מתחילה חותך הבשר.

שבר כמה עצמות חייב על כל עצם ועצם דכ' 'עצם, ואם התרו כמה פעמים על אותו עצם חייב כמה פעמים על אותו עצם.

ילה"ק לר"ל דס"ל לעיל ה"א דמותר לכתחילה לשבור עצם שאין עליה בשר, דמשמע במתני' דרק חיוב אין, אבל יש איסור.

המותיר בטהור אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה.

השובר בטמא אינו לוקה דדרשו בבלי דוקא שבר בטהור, וה"מ בבא בטומאה משעה ראשונה, אבל אם בא בטהרה מתחילה ונטמא, לוקין על שבירתו.

מובא בהי"ב דאבר שיצא מקצתו קולף עד שמגיע לפרק וחותך שא"א לחתוך באמצע הפרק משום ש"ע, ומשמע אפי' בעצם שאין בו מח, כיון דמחלק דלא בין פסח לשאר מוקדשין דקוצץ בקופיץ, ולא חילקין בעצמות בפסח, ולפ"י' הק' לר"ל דמתיר לשבור עצם שאין בו בשר מ"ט אינו חולץ בשר מהעצם ויקוף באמצע, אבל י"ל דחייש' שתקע העצם תחת הבשר.

פ"ו ה"ב

אבר פסח שיצא מקצתו, חותך הבשר שסביב העצם עד שמגיע לעצם וקולף הבשר עד שמגיע לפרק פי' מקום החיבור וחותך כיון דיצא מקצתו, אבל בשאר מוקדשין קוצץ בקופיץ את היוצא ואף באמצע עצם, לפי שאין בהם משום שבידת עצם.

מה חשיב ירושלים לענין יוצא האגף פי' מקום החופץ על הדלת, מהדלת ולפנים כלפנים ומבחוץ כלחוץ ודין מקום הדלת יתבאר להלן, והחלונות ועובי החומה כלפנים.

פיגול ונותר מטמאין את הדיים, לעשותן שניות והטעם בפיגול משום חשד שהכהנים ירצו להפסיד הבעלים ויפגלו הקרבן, ובנותר גזרו משום עצלי כהונה שידורו לאכול את הבשר, ומצטרפין לכזית לטמא את הידיים ואין דמדת' שיעור טומאה בכיצה, מ"מ אחר כשיעור עונשם,]ודי"ז משנה שלמה במעילה יז., ופוסלין את התרומה בק"ז דאם הידיים שניות לפסול את התרומה, ודאי דפוסלין תרומה עצמה.

להערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל: lishne.klile@gmail.com

ממו"כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש"ס': 7692282@gmail.com